

Kálag echë Paalε áténlé Baá Roma Ndibned n kálag

Kálag echë Paalε áténlé bad bé Roma ebédεε âboηsen bó áyāl e epe éche ántī'έ âpe á mwembé nme nádé áwed. Enén kálag elúmte chōm éche adúbe á Krīsto ne ngáne alongé á bad bé Krīsto átánǵéné abé. Paalε akoó ahób áwēdte aá, “Nkalan n bwám n lúmte nyaa eche Dyōb ábeléé boη bad békobnéd áwe e'só. Adúbe dōō ákæa boη bad békobnéd á'sō é' Dyōb” (1.17).

Paalε alúmté áte aá éhednad bán bad bésyāāl békobnad á'sō é' Dyōb áyāle bó moosyāāl bédé ásē e ngíne e mbéb. Aá mbwiined ne adúbe áde bédúbpé Yesu Krīstæa dōō nê ábenladté.

Paalε alúmté áte ámpē aá mod akude alongé dékōālē abé áde adíí mod nhóg ne Krīstæa. Ene ndín e mod abelé abé nsaη ne Dyōb, Edæádæη é Dyōb-pe ébelé éhúd mó ásē e ngíne e mbéb ne e kwééd. Asógté ne elébé éche ábágé bad ne mekenag nme ábágé Dyōb.

Nkabted n kálag

Ndibned ne atón áde kálag ékoo'έ ahób *1.1-17*

E'soósoη é'hednad ne moosyāāl *1.18-3.20*

Nzii e Dyōb ákud e'soósoη *3.21-4.25*

Alongé dékōālē ábé ne Krīstæa *5.1-8.39*

Bad bé Israel ne ntíi n Dyōb *9.1-11.36*

Abé á mod a Krīsto *12.1-15.13*

Nsógtēn ne melentēn *15.14-16.27*

Paale alómé melɛnten

¹ Mɛ, Paale, mbɛledɛ awě Yesu Krɪstəə, mɛ-ɛé ntelé enén kálag. Dyöb ápwédé mɛ ábɛ awě mbapɛɛ a nlómag, ábɛ-'ɛ mɛ nsón ákal rímɛ nkalanj ḿ bwám.

² Mmê nkalanj mós Dyöb dénhōbpē á'sō é' póndé aá mósɔbě ábɛ bad. Anláá bekal bé'dəədəŋ mam t̄ŋgene mímé nkalanj ngáne bétélé mós ášɛ á Kálag e echě Esáá. ³ Mmén nkalanj rídii t̄ŋgene awe Mwǎn. A nyaa e moonyon, ane Mwǎn anchyáád á mbyaa míme Dabidɛ. ⁴ A nyaa e Edəədəŋ, Dyöb dénlúméd á ngíne e Edəədəŋ éche Esáá aá mós adé Mwǎn a Dyöb, apuud áde ámpuúdté mós. Ane Mwǎn adii awɛd Sǎŋgwéé, Yesu Krɪstəə. ⁵ A d̄ɪn ádē dós Dyöb ábágé mɛ nsimé ábɛl-le mɛ mbapɛɛ a nlómag ábɛl boŋ bad ábe béesě bad bé Israel bédúbe, bəwógne-'ɛ Krɪstəə. Nén débɛl áde d̄ɪn déwōŋ edúbé. ⁶ Nyémpɛ ábe nyédé á alonj á Roma, nyédé átintê e bad ábe Dyöb ápwédé aá bɛbê bad ábe Yesu Krɪstəə.

⁷ Né-ɔó, ntenle nyé moosyáál awě adé á Roma. Nyédii bad ábe Dyöb ádáá, apwɛdé-'ɛ nyé, ábɛ ábɛ bad.

Nsimé ne nsanj míme ríhúú ne Dyöb, Titéɛ awêd ne Sǎŋgú Yesu Krɪstəə míbê ne nyé.

Paale aságnan Dyöb

⁸ Dyam dé'sō, nságnan ádêm Dyöb áyāle nyé moosyáál á d̄ɪn áde Yesu Krɪstəə. Nságnan mós áyāle adúbe áde nyédúbpé Yesuɛ ákanlaad nkōŋsɛ áte r̄syāál. ⁹ Dyöb áde m̄benléé ne nlém nhóg akal áde r̄ikaléé nkalanj ḿ bwám t̄ŋgene awe Mwǎn, áde mɛ mbóŋj nén aá nkamtan nyé akamtɛn ne akamtɛn, ¹⁰ póndé tée nzé nkánne'. Nkánne' nén mɛé Dyöb

ábel ríhɛl nyé ahyɛ dényín, nzé nê ábóɔhɛnéde mó.
¹¹ Ndəə bwámbwam mɛé rínyín nyé ábel boŋ nzé mpedé, ríwêd nyé áte ne nnam míme Edəəɔdəŋ é Dyɔb ébágé mɛ. ¹² Dyam áde ríhóbɛé ádíi nén mɛé, syánē mod-té áwêd nhóg ne aníníi nlém á abum. Adúbe ádēn áwêd mɛ nlém á abum, ádēm-mɛ ámpē áwêd nyé.

¹³ A-baányan, ndəə mɛé nyébíi bán nkénwōŋ mewēmten ngen ne ngen áhyɛ dényín nyé, boŋ káəŋ ne bəəb nzii eénédnédéé. Ndəə mɛé mípe wê ábel nsón átínté echên míme méchyāā e'pun melemlem ngáne mbéleé átínté e bad ábe béesɛ bad bé Israel bémpɛe. ¹⁴ Nsón míme ríwóó rídii ákale bad bésyāāl nkalan mí bwám, ken bad bé dyad-ɛ, ké'ɛ bad bé ahín. Ntəŋgéné mó akal wéɛ bad ábe béwóó debyéé ne ábe béewóó. ¹⁵ Nê dó-'aá ákáə boŋ nwóŋ nlém bwámbwam ákale nyémpɛ ábe nyédé á Roma nkalan mí bwám.

Nkalan mí bwám ríwóó ngíne

¹⁶ Meekwágéé ákal nkalan mí bwám áyāle móó rídé ngíne e Dyɔb eché epíínédé moosyāāl awé adúbpé mó e'sooson mbooted ne bad bé Israel átímé' wéɛ bad ábe béesɛ bad bé Israel. ¹⁷ Mmén nkalan mí bwám rílúmte' syánē nyaa eche Dyɔb ábeléé boŋ bad békobnéd áwe e'só. Bad békobnad á'sō é' Dyɔb adúbe áde bédúbpé. Adúbe dōó ákəə' boŋ bad békobnéd á'sō é' Dyɔb. Nén áde ne ngáne éténlédé á kálag e Dyɔb nén bán, “Mod awé akōbnédé á'sō é' Dyɔb adúbe áde adúbpé, ábɛ á alonjé.”

Moonyon asyāāl abelé mbéb á'sō é' Dyɔb

18 Dyöb álúmte' nímē meliḡá. Mébidé ádyöb t̃ḡgene mbeltéd mé mbéb níme bad bébeléé ne e'bébtéd é' mekan ábe bad bébeléé. Mmē mbeltéd mé mbéb nkáá' bad áhíd mbále. 19 Dyöb álúmte' bó nímē meliḡá áyāle nén bēbíí mam mésyāāl níme bad bēt̃ḡgéné abíí t̃ḡgene Dyöb bwām áyāle Dyöb dēn álúmté bó. 20 Se á mbooted áde Dyöb dēnhəḡké nkōḡsé, bwēm ábe áhágé é'lúmte bad bwām nén bán mam mé Dyöb níme mod éēnyīnnēē dīd médé ne mbále. Enyīnnad-tē nén bán echē ngum edé á ngíndé ne á ngíndé, adé-ε ámín e bwēm ésyāāl. Né-ᵛó béēwóó'é mbāmtēn ké nhóg ákud alagsēn. 21 Kénéé bēbíí bán Dyöb ádé, béebagéé mó edúbé néē Dyöb, béēsāḡnān-naá mó. Boḡ pēn nímab mewēmtēn mēmbootéd mam níme méēsē dyamdyam akamtēn, ehíntēn ékáá-ε bó mewēmtēn. 22 Béhóbe bán béwóó debyéé, boḡ bétímé e'yókél é' bad. 23 Bésóbé Dyöb áde ádé á ngíndé ne á ngíndé edúbé abε, bétímé bēbage bwēm ábe bad bēhágne mekáá á nwágēn mí bwēm ábe é'wāḡ, bwēm néē moonyoḡ, menōn, nyam ké'ε nyā.

24 Né-ᵛó, Dyöb átédte' aá esíí é mekan mé ekob é yāl ékamlan bó ábel mbinde é mekan éche ésudte bó edúbé. 25 Bétédte' mbále éche edé t̃ḡgene Dyöb bēhíde' metóm. Bétédte' ábe Dyöb áde áhágé bwēm ésyāāl edúbé, bétímé bēbage bwēm ábe áhágé. Dyöb dó-'aá bēt̃ḡgéné mekenag abε á ngíndé ne á ngíndé. Ebê nê. 26 Né-ᵛó, Dyöb áhúdé bó mīd áyāl, atédte' bó aá bēhíde échab esíí ábel mekan mé mbinde. Bebaád bélyáge' bechóm anaḡned, bēnaḡnad baachóm bémpēe, áde béēt̃ḡgenéé ábel nê. 27 Baachóm bómpē bélyáge' bebaád anaḡned

ngáne étǎngéné abé, béwōō' esíí é ngíne ânanjed baáb baachóm. Baachóm bébele mekan mé e'sôn ne baachóm bémpēe. Nê ábele' békudtad yǎl nkógsen níme bétǎngéné akud áyāle nímén mekan níme bébeleé.

²⁸ Ngáne édíí-'áá nén bán ábén bad béēwōñeé Dyōb pónde á alonǵé ádá, Dyōb áhúde bó mǐd áyāl áá békeene nímad mewēmtēn mé mbéb á'sō, bébele mam níme béētēñeé abel. ²⁹ Mbeltéd mé mbéb nísyāal níkáá bó nlém áte. Bébébé nlém, bédé ngoód, bélúmte e'béb bé nlém, bédé kónjí, béwúe bad, bédáá kǎkǎ, bédáá edogké, bédé akwáb, bédáá bad ahób ámbíd. ³⁰ Bédáá bad mam ahób á yǎl ábébed bó dǐn, békósó Dyōb, bésyāā bad, bédé epame, bédé kúmbe, bédāā' ebébtéd ahǵ, béēwōgnēē ábab besáá ne benyaá. ³¹ Bédé eyókél, béēlōntēē akag, béewóó'é edǎñge á nlém-té, béewóó-'áa nlém ní ngǎl. ³² Bébíí nén bán Dyōb áhóbé nén áá bad ábe bébele' échē ndín é mekan bétǎngéné awé, boñ kénē bédíí bébele níme mekan. Saá-kaá nê dēmpēn, békēmtē bad ábe bébele échē ndín é mekan kǎññe kēmtén.

2

Bad bé Israel béēhídēē mbéndé

¹ Né-óó, nyé mod ké ahéé awé akáadte bad bémpēe, ábē kénzēé, eewóó'é mbámteñ ké nhǵ ákud alagsēn. Ayāle nén nzé ekáadte bad áde mmōñ ámpē ébeleé melemlem mé akan níme ekáadteé bó, né ekwide' kǎññe ehoñ yǎl nkáá.

² Debíí nén bán mbakú echē Dyōb ábídteé tǎñgene bad ábe bébele' échē ndín é mekan etǎngéné.

³ Bōōb-pǎó, nzé nyé mod ké ahéé abídte mbakú

áyāl e mod ampée, boŋ mwēn abele melemlem mé akan, awémténé aá móhēle móbíd mbakú e Dyöb áte-yε? ⁴ Ké'ε aboŋ áde Dyöb ábóó nlém bwámbwam, áchábtédé nyé e'kəd áte, áwesén-ne nyé, nyéetédεé dó nēε dyam. Nyébíi nén bán e'boŋ bé nlém ábe Dyöb áwánlé áyāl echên, é'díi áβε nyé etál áτεde áden abé dé mbéb. ⁵ Nyélelé nlém á abum, nyééhēdēē-'aá Dyöb atimεn, né-ζó, nyéladte yäl nkógsen ní Dyöb áte. Akógsen-ne nyé á Epun é nkáásé. Echê Epun Dyöb délūmēd mímē meliŋgá, alúméd-te aá mókáadte' nyaa echē etáŋgéné. ⁶ Asábē mod téé nchoo ne nsón míme ábéle. ⁷ Bad ábe bépéné mekuu ábel mam míme métáŋgéné ne áhed ehúmé ne edúbé, bébē á alongé á ngíndé ne á ngíndé. Echê ndín é bad Dyöb débε bó alongé áde déemaá'. ⁸ Bad bémpēe-ε bédé ábe bétōŋtan dásō échab yäl, bébeléé mam míme métáŋgéné, bétímé bébele dásō e'bébtéd é' mekan. Echê ndín é bad, Dyöb délūmēd bó mímē meliŋgá akógsén-ne bó. ⁹ Baásyāāl ábe bébele mbéb, Dyöb débēl bétāg bwámbwam, bēwóg-ke ndutul, mbooted ne bad bé Israel átimé' wéε bad ábe béesē bad bé Israel. ¹⁰ Boŋ ne bad ábe bébele bwám, Dyöb débε bó ehúmé, edúbé ne nsan, mbooted ne bad bé Israel átimé' wéε bad ábe béesē bad bé Israel. ¹¹ Nyébíi nén bán Dyöb déekwognádté modmod.

¹² Bad ábe béewóo mbéndé é Moseε, bébele mbéb. Dyöb dékāad-te bó ésebán abenlad mbéndé, bēbōō'ε. Bad bé Israel-le, bó ábe bēwóo mbéndé é Mose, bébele mbéb, Dyöb débēnléd mbéndé ákáad bó. ¹³ Saké awóg áde mod áwógé mbéndé dās ákəə' boŋ ákobnéd á'sō é' Dyöb, ahíd áde mod

áhídeé échê mbéndé dṵṵ ákəə boŋ ákobnéd á'sō é' Dyöb. ¹⁴ Bad ábe béesě bad bé Israel, béewóó'ě mbéndé, boŋ pónde ké ehéé echě bėbėnlédé nımab mewēmten boŋ bėbel chöm éche mbéndé éhóbé, né bėlúmte nén bán kénée béewóó'ě mbéndé, áwab nlém-tê bėbíi nhəŋlén átınté e mboŋ ne mbėb. ¹⁵ Mmāb mbeltéd nlúmte nén bán chöm éche mbéndé éhedéé étėnlédé bó á nlém-tê, bėbíi-'ε nén bán nımab nlém nłāŋge bó bán édé nê. Mmab nlém nłúmte bó ké dyam áde bėbėlé áde mbėb ké'ε ábóó. ¹⁶ Né-ṵṵ, á Epun é nkáásé, Dyöb dékāād bad bėsyāāl nchoo ne chöm éche bėkámtné ké'ε éche bėbėlé ké á kun-tê. Abε Yesue ene kunze ákáad bad. Adén akan dṵṵ nłāŋgeé bad nzé nkale' nkalaŋ mí bwām.

Bad bé Israel ne échab mbéndé

¹⁷ Bṵṵb-pṵṵ, nyé ábe nyéchəge yāl bán bad bé Israel, nyėsumé nlém áyāl e mbéndé éche Moseε, nyékumé-'ε ekáá á tāl bán Dyöb ádíi áden Dyöb. ¹⁸ Nyėbíi chöm éche Dyöb áhedéé aá nyėbel, nyėbíi-'ε nén bán nyėtāŋgéné née nyéhídé chöm éche étāŋgéné, ngáne nyėyágké mbéndé. ¹⁹ Nyėtédé yāl nén bán nyėē nyėlyágte bad ábe bėkwédé ndım abíi áde bėėbíi'ě Dyöb, nyėdúbpe bán nyėē nyėdé née etrukāŋ éche bad ábe bėdé á ehıntėn-tê. ²⁰ Nyėtédé yāl née bad ábe bėlébe' e'yókél é' bad. Bán nyė-'aá nyėyágte' bad ábe bėėbíi dyamdiam. Nyėtédé yāl nê áyāle nyėwėmtan bán ngáne nyėbíi mbéndé é Dyöb bwām, nyėbíi mekan mésyāāl, nyėbíi-'ε mbále. ²¹ Bṵṵb-pṵṵ, ngáne édíi bán nyėē nyėyágte bad bėmpēe, cheé ékáá boŋ nyėeyágté échen yāl?

Nyêkanle bad bán béēchībē', nyé bĕn nyéechībēé-ye? ²² Nyé ábe nyêlânge bad bán béēkábē mesón á ndáb e e'wóngé, nyébĕn nyéekábēé mesón-ε? Nyêkóó abele á myõb mémpĕe, boŋ nyéekāgkē á mebón mé myõb nyéchībē bwĕm-ε? * ²³ Nyêkume ekáá á tâl bán nyêwóó mbéndé é Mose, boŋ nyésudte Dyõb edúbé abóo áde nyébóo'é éche mbéndé. ²⁴ Èténlédé á kálag e Dyõb nĕn bán, "Bad ábe béesĕ bad bé Israel béhóbe' Dyõb mam mé mbéb á yâl áyāle mekan níme nyébeléé."

²⁵ Nzé nyêhíde' mbéndé, né ayag áde nyéyagéé bad ákóó etógnĕn abé á'sō é' Dyõb. Boŋ nzé nyéehíde' mbéndé, né ayag áde béyagéé nyé, déesaá dyamdyam. ²⁶ Bóob-póó, nzé édé bán mod awĕ béeyagéé abele ngáne mbéndé éhédeé, né Dyõb dékob mó nĕe mod awĕ béyágé. ²⁷ Né-óó, bad ábe béhíde' mbéndé kénĕe béeyagéé bó, bélúmte nyé bad bé Israel bán mekan níme nyébeléé méetāngĕnĕé. Béyágé nyé, nyêwóó-ε mbéndé éche éténlédé á kálag, boŋ nyéehídeé chó. ²⁸ Nyébii-óó nĕn bán, saké bad ábe bétōmte' mekún álúmed nĕn bán bédé bad bé Dyõb bóó békóó bad bé Israel abé. Saá-kaá ayag áde béyágé mod á ekob é yâl éche ényínnad dóó ákĕā' boŋ mod ákōŋ mod a Israel abé. ²⁹ Boŋ mod awĕ akōŋtĕ mod a Israel abé adii mod awĕ adé mod a Israel á nlém-tĕ, nédĕ, mod awĕ béyágé á nlém-tĕ. Edáádāŋ é Dyõb chó-'aá ébele nímén nsón, saké ahíd áde mod áhídé mbéndé éche bétélé áse. Dyõb dóó ákĕne' ene ndín e mod, saké baányoŋ.

* **2:22** Mebón níme bad bé' bóód mébédéé ndáb éche énwōŋ bwĕm áte ábe é'lélé nkun.

3

Dyöb ábele ngáne dhábé

¹ Nsyáŋ ríhée-ṽ rídé ábé mod a Israel? Ké-'ε nyaa e nsyáŋ ehée edé áyag mod álúmed bán adé mod a Dyöb? ² Nsyáŋ rídé bwâmbwam. Dyam dé'só, áwab mekáá dṵṵ Dyöb dêmbeé éché eyale. ³ Ngáne édíí bán bó bad behóg bébele'aá ngáne Dyöb dénhöbpē aá bébel, nédē Dyöb dómpe déebenlé chöm éche ánhöbpē aá móṵbel-ε? ⁴ Eesaá nê. Kénéε moonyon asyáál ádíí nkal a metóm, Dyöb ádé mbále pónde ésyā́l. Eténlédé á kálag e Dyöb nén bán,

“Nzé ehóbé dyam, bad bétáŋgéné anyín nén bán dyam áde éhóbé ádé mbále.

Nzé békáadte wε, ekáa nyaa echē etáŋgéné.”

⁵ Boŋ nzé édé nén bán mam mé mbéb míme débéléé mélúmte bwám bán Dyöb déekwognádté modmod, chán-nṵ déhöbpē? Nédē dehele dehób nén bán Dyöb ábéle awusé ákógsen syánē áyāle mbéb míme débélé-yε? (Debyéé á moonyon dṵṵ ríhóbneé nén.) ⁶ Eesaá nê. Nzé émbē nén bán nyaa eche Dyöb ákáadtéé edé awusé, né chán-nṵ áhele akáád nköŋsé? ⁷ Boŋ nzé édé nén bán dyam dé metóm áde ríkalé álúmte ngáne Dyöb ápédé mbále abé nyaa echē bad bébage-'aá mó ehúmé, né cheé-ṽ ékóá boŋ Dyöb ábé ákáádtē mε néε mod áwē abelé mbéb? ⁸ Cheé-ṽ syánē dééhöbēē nén bán, “Syánē débél mbéb ábel boŋ mboŋ rínýínned?” Donje á bad béhóbe syánē mam mé mbéb áyā́l bán dehóbé ádé akan. Dyöb dékógsen ábé bad ábe béhóbe nê nyaa éche etáŋgéné.

Modmod eébēlēē ngáne Dyöb áhedéé aá débél

9 Chán-nō syánē déhōbpē? Nyêwémtné bán syánē bad bé Israel detómé bad ábe béesē bad bé Israel-lē? Eesaá nê. Mmaá alúmed nén meé ngine e mbéb ekamlan bad bé Israel ne bad ábe béesē bad bé Israel nyaa póg. ¹⁰ Eténlédé á kálag e Dyōb nén bán,

“Modmod eesaá áwe abele ngáne Dyōb áhedeé.
Mod ké nhóg eesaá.

¹¹ Mod eesaá awě asónténé mbále tângene Dyōb, modmod eesaá-'áá awě awane áte ábii Dyōb.

¹² Moosyáál abáá Dyōb á yál.

Bó moosyáál bétímé béwóó abé dé mbéb.

Bó modmod eébhēē dyam áde átāngéné. Bó mod ké nhóg mwēn eesaá.

¹³ E'yale ábe é'bide bó á nsəl é'dii néε son echē béēkútenéé.

Bébenlad échab échém é nsəl ádog bad. E'yale ábe é'bide bó á nsəl é'dii néε kem e píí e nyā.

¹⁴ Mbon é mehób ne e'bébtéd bé mehób bēn ne bēn bóó é'bide bó á nsəl.

¹⁵ Mekuú méhēnle bó ásē ásyog mekií.

¹⁶ Kéhéé áde bétóméé ebébtéd ne metake bóō bélyágeé.

¹⁷ Béēbíí' é nsan.

¹⁸ Béēwóó-'áa mbwóg ní Dyōb ké nhóg áte.”

¹⁹ Bōōb-pōó, debíí nén bán mekan míme bételé á kálag e mbéndé, ménone bad bésyāā ábe bēmbéé échē mbéndé. Né-óó modmod éēhēlē-se ádíbē nsəl áte áhób áá mósuú nzom. Ken mod a Israel, ké'ε mod awě eésē mod a Israel. Moosyáál átyēm á'sō é' Dyōb. ²⁰ Nyébii nén bán modmod éēhēlē-se ákobnéd á'sō é' Dyōb áyāle áhídeé mam míme mbéndé éhóbeé. Mbéndé edii dāsō álúmed bad bán bēbélé mbéb.

Adúbe dǎǎ ákǎǎ boŋ bad békobnad á'sǎ é' Dyǒb

²¹ Boŋ bǎǎb dǎǎ Dyǒb álúmté syánē nzii echě bad békobnadté áwe e'sǎ. Ene nzii eewóǎ'é dyamdyam ábel ne mbéndé é Mosε. Echě mbéndé ne bekal bé'dǎǎdǎŋ béhǎbé mam tǎŋgene ene nzii se' bǎǎd. ²² Ene nzii edíi nén, mod ké ahéé awě adúbpé Yesu Krístǎǎ, mǎ akobnad á'sǎ é' Dyǒb. Nhǎŋlén ké nhǎg méesaá ken mod adé mod a Israel-lε, ken mod eésaá. ²³ Moosyǎǎl abelé mbéb, modmod eékwognedεé ákud ehúmé é Dyǒb. ²⁴ Nsimé ní Dyǒb mbélé Dyǒb átéde bad néε bad ábe békóbnédé áwe e'sǎ. Abagé nímé nsimé ngên. Abelé nê akǎde áde Yesu Krístǎǎ ákǎdté bad ábe bédúbpé mǎ. ²⁵ Dyǒb dǎmbě mǎ néε mendε aá áwě áwεn nló. Bad békǎd-tε alagsεn dé mbéb áyǎle bédúbpé mǎ. Dyǒb ábélé nê, ákoŋ bad bésyǎǎl alúmed nén aá móbele mekan nyaa echě etǎŋgéné. Ngen e'sǎ Dyǒb awésánnáá bad, eekǎgsan-naá bad ábe bébélé'áá mbéb. ²⁶ Bǎǎb-pǎǎ enén pǎndé, alúmte bad aá móbele' mekan nyaa echě etǎŋgéné, alúmte-ε bad aá mókǎb kénzεé awě adúbpé Yesuε.

²⁷ Ngáne edíi-'aá nê, cheé-ǎ dékumneé ekáá á tǎl? Nê déehεdnéé. Mbéndé ehéé ehǎbé nê? Dekume' ekáá á tǎl áyǎle déhídεé mbéndé-yε? Aáy. Deékūmεε ekáá á tǎl áyǎle nén, adúbe áde dédúbpé Yesuε dǎǎ ákǎǎ boŋ dékǎd e'soóson. ²⁸ Syánē denyíne nén bán mod akobnad á'sǎ é' Dyǒb adúbe áde adúbpé Yesu Krístǎǎ saké áyǎle ahíd áde áhídεé mbéndé. ²⁹ Ké-ε nyéwémtan nén bán Dyǒb ádíi Dyǒb á bad bé Israel dǎmpεn-ε? Saá mǎ adé kǎǎŋne Dyǒb á bad ábe béεš bad bé Israel-lε? εε, mǎ adé kǎŋne Dyǒb á bad ábe béεš bad bé Israel. ³⁰ Dyǒb

ádii ahóg. Né-óó, ätēd bad ábe béyágé née bad ábe békóbnédé áwe e'só nzé bédúbpé Yesu Krīstæ. Melemlem née átēdtē bad ábe béeyagéé nzé bómpē bédúbpé Yesu Krīstæ. ³¹ Chán-nō déhōbpē bōob? Nédē dehóbe nén bán atéd áde Dyöb átédé bad née bad ábe békóbnédé áwe e'só, adúbe áde bédúbpé Yesu Krīstæ álúmte nén bán bad béehīdē mbéndé ámpē-ye? Aáy, éesaá nê. Boŋ pen chōm éche mbéndé éhóbéé chōō syánē débánéé mekáá.

4

Adúbe dōo dēnkāŋ boŋ Dyöb ákob Abrahamε

¹ Chán-nō déhōbpē tēŋene taa awêd, Abrahamε? Cheé êmbenléd á pónidé eché? ² Nzé ankobnéd á'sō é' Dyöb áyāle mekan nīme âmbenlé, né anwōŋ dyam áde ákumnéé ekáá á tâl. Boŋ eéhele'aá-se awōŋ dyam ké ahóg áde ákumnéé ekáá á tâl á'sō é' Dyöb. ³ Eéhele'aá abel nê. Kálag e Dyöb ehóbé nén aá “Abrahamε andúbé Dyöb, né-óó, Dyöb déntēd mó née mod awē akōbnédé áwe e'só.” ⁴ Nzé mod abelé nsón, bébelé bésábé mó áyāle nsón nīme ábélé. Mmê nsábe méēbāgkē ndε. Ndii chōm éche átēŋéné akud áyāle ebábé éche ásálté. ⁵ Boŋ nzé mod eébelē nsón boŋ asumé nlem nén aá adúbe áde módúbpé Dyöb dōo débēl boŋ mókobnéd á'sō é' Dyöb, né Dyöb áde ábele boŋ bad ábe bébelé mbéb békobnéd áwe e'só, détdé mó née mod awē akōbnédé áwē e'só adúbe áde ádúbpé mó. ⁶ Melemlem nê dōo Dabidε ánhōbpē tēŋene nnam nīme rídé ne bad ábe Dyöb átédé aá békóbnédé áwe e'só, kénéé édíí bán béebeléé nsón ké nhóg. ⁷ Dabidε anhób aá, “Nnam ne bad ábe Dyöb álágséné nīmab mewusé boŋ abóddéd nīmab

mbéb. ⁸ Nnam ne mod awě Sáj Dyõbe éetúbpé mímē mbéb dīn ámpē.”

⁹ Nédē bad ábe béyágé bēnpēn bōō békūd mímē nnam míme Dabidē áhóbé, ngé bad ábe béeyagéé bómpē békud mó? Demaá ahób nēn bán kálag e Dyõb ehóbe aá, “Abrahamē andúbé Dyõb, né-ōó, Dyõb déntēd mó néē mod awě akõbnédé áwe e’só.” ¹⁰ Póndé ehéé Dyõb dēnchǎgké mó aá adé mod awě akõbnédé áwe e’só? Ade béēyāgēē mó, ngé áde bémáá mó ayag? Nê dēmbēnléd áde béēyāgēē mó. ¹¹ Bēn’yag mó áde Dyõb áamáá mó akob. Ayag áde bēn’yagké mó démbē e’chemléd ábe é’sógtan nēn bán akõbnédé á’sō é’ Dyõb adúbe áde adúbpé, kénéē édíí bán áde ânkobnédté á’sō é’ Dyõb bēnkēn’yagké mó. Nê ábédé ábēl boŋ Abrahamē ábé sáá a bad bésyāāl ábe béeyagéé, ábe békõbnédé á’sō e’ Dyõb adúbe áde bédúbpé Dyõb. ¹² Nê ábédé ámpē ábēl ábē-’e sáá a bad ábe béyágé ábe bómpē bédúbpé Dyõb melemlem ngáne Abrahamē echēd sáj ándūbēē á póndé eche béēyāgēē mó.

*Adúbe dǎo akǎa’ boŋ mod
ákud chõm éche Dyõb áhóbé*

¹³ Dyam démpēe áde débíí ádíi nēn bán, se’ bōód Dyõb dénlāā Abrahamē ne míme nchyaátén aá mósǎbē nkõŋsé áwab mekáá. Dyõb dénkēnhóbpé nēn áyāle Abrahamē áhídé’áá éche mbéndé. Dyõb dénhōb nê áyāle Abrahamē andúbé mó, Dyõb átéd-
te mó néē mod awě akõbnédé áwe e’só. ¹⁴ Nzé émbē nēn bán bad ábe bēhíde mbéndé bōō békūd chõm éche Dyõb áhóbé aá mósǎbē, né adúbe áde bad bédúbpé Dyõb ádé ngēn. Né chõm éche Dyõb

áhóbe'-ε áá mós̄bĕ ěesaá dyaṃdyaṃ. ¹⁵ Chõm éche mbéndé ébελεέ édii dásō ápiined bad meliṅgá mé Dyõb. Boṅ nzé mbéndé eésē, abóo á mbéndé déebāgkē. ¹⁶ Nê dós-'áá ákóá boṅ Dyõb álāṅgē dásō bad ábe bédúbpe mós áá mós̄bĕl dyaṃ áde móhóbe. Abelé nê âbel boṅ ényined nén bán míme nsimé mós̄ níkáá boṅ álāṅgē nchyaátén míme Abrahamε ngen póg ne ngen ésyāal áá mós̄belé bós dyaṃ áde móhóbe. Saké bad ábe behíde mbéndé bēṅṅen bós āmbεé akag. Ambε kááṅne bad bésyāal ábe bédúbpe Dyõb ngáne Abrahamε ándübēē. Abrahamε adii sáá awĕ syánē moosyāal. ¹⁷ Eténlédé á kálag e Dyõb nén bán Dyõb dénllāā Abrahamε áá, “Mbélé wε sáá a meloṅ híin.” Né-ᵔᵔ, Abrahamε mó adé syánē sáá á'sō é' Dyõb. Dyõb áde Abrahamε ádúbpe dós adé Dyõb áde ábage bad ábe bēwédé alongé, dós-'áá áhóbe' boṅ mekan míme méesĕ mébé. ¹⁸ Abrahamε andúbé Dyõb ásūm-με míme nlém áwē, kénεε édii bán á mĭd mé moonyoṅ, nzom ké póg enkēmbáá echĕ elūmte bán mam míme Dyõb dénhōbpē áá mébenléd mébenléd-tε. Andúbé áá mós̄bē “Sáá a meloṅ híin” ngáne Dyõb dénllāā'é mó áá, “Mmōṅ nchyaátén mébuú áte néε betintine.” ¹⁹ Ade Dyõb álāṅgé Abrahamε nê, ambé dyaṃ mbwókel e mwĕ. Ambíi áá mós̄lyagεé moonyoṅ ámpē, abíi'-ε áá mwaád Seraa adé ekom. Boṅ ké nê, adúbe dénkēsudté mó. ²⁰ Nlém méehúne'áá mó tâṅgene dyaṃ áde Dyõb dénhōbpē áá mós̄belé mó, boṅ adúbe dénwēd mó áte, ábagé Dyõb ehúmé. ²¹ Ammād áwe nlém-tē nén áá Dyõb débĕl chõm éche áhóbe áá mós̄bĕl. ²² Né-ᵔᵔ, adúbe áde Abrahamε dénkāṅ Dyõb déntēd mó néε mod awĕ abεle mekan ngáne Dyõb áhedεé. ²³ Bōob-pōó,

e'yale ábe é'ténlédé nén bán, “Dyöb déntēd mó née mod awē abele mekan ngáne áhedéé” béesaá áyāle Abrahamε mwēmpen. ²⁴ Abê e'yale é'dé áyāl e syánē ámpē. Dyöb déntēd syánē ámpē ábe dedúbpé née ábe bad, mó apuúdté Yesu Krīstæ, Sāngwéé awêd. ²⁵ Krīstæ mósó Dyöb dêmbéé aá áwê áyāle mbéb mímēd. Dyöb apúúdté mó ábel boŋ dékud nzii ákobned á'sō é' Dyöb.

5

Depedé á nchemten ne Dyöb

¹ Né-óó, ngáne édíí bán adúbe áde dédúbpé ábélé Dyöb átédé syánē née bad ábe békóbnédé áwe e'só, syánē dedé nsaŋ ne Dyöb. Echēd Sāŋ, Yesu Krīstæ mó akáá boŋ debé nsaŋ ne Dyöb. ² Mósó-áa adíbnédé syánē nzii echē adúbe áde dédúbpé ábélé boŋ syánē debíí nsimé ní Dyöb. Né-óó, dedé menyinŋe bwāmbwam áyāle desumé nlém nén bán dεéküđ ehúmé é Dyöb. ³ Dedé menyinŋe ámpē áyāl e metake míme dékudéé, debíí nén bán metake mépεene' e'wéd bé nlém. ⁴ E'wéd bé nlém-me é'bele dewóŋ abé áde ákobnad ne Dyöb. Adê akobned áde dékobnadté-ε á'sō é' Dyöb dós-áa ábele boŋ dewóŋ e'lyág bé nlém nén bán Dyöb débēl chöm éche áhóbé aá mósóbelé syánē. ⁵ Nzé delyáge-ε nlém, déebídté mekáá mé ngên áyāle nén, Dyöb álúmté syánē ngáne ápédé syánē adəŋ abel áde ábélé boŋ echē edəŋge ésól syánē á nlém-tē. Abelé nén abε áde ábágé syánē echē Edəádəŋ éche Esáá.

⁶ Ade dénkênwóngé ngíne ké póg áwóngen éche syánē yāl, Krīstæ anwé á nló mímēd, bebel bé mbéb á pónde eche Dyöb déntíí'é. ⁷ Elélé áte mod áwé á

nló ní mod awě abele' mekan níme métəngéné á'sō é' Dyǒb. Kapóg-ke mod ahəle ákwəntén áwê á nló ní mod a bwám. ⁸ Boŋ Dyǒb álúmté syánē aá módáá syánē áyāle nén amběl aá Krístəə áwê á nló nímēd áde dédíi débédé bebel bé mbéb. ⁹ Dekǒbnédé á'sō é' Dyǒb áyāle mekií níme Yesuε níme mésyógké á nló nímēd. Nzé mekií níme Yesuε níme mésyógké á nló nímēd mébélé dekǒbnédé á'sō e' Dyǒb, nén déélúmtēē syánē bán Krístəə ätōm syánē asoŋ nê ásē e meliŋgá mé Dyǒb-ε? ¹⁰ Ade débédé bad bé ekoyí bé Dyǒb, kwééd echě awe Mwǎn áwédé emběl dépē á nchemtən ne mó. Ngáne édíí-'aá bán depedé á nchemtən ne Dyǒb, abé áde awe Mwǎn ádíí á alongé, á asóg, əsoŋ syánē. ¹¹ Saá-kaá nê dēmpən, boŋ dewóge menyinŋe áyāle Dyǒb ábélé syánē dedé ábē bad, mbwiined ne echəd Sán Yesu Krístəə, mó awě akəá boŋ debé á nchemtən ne Dyǒb.

Nhəŋlén níme ndé átínté e Adame bó Krístəə

¹² Mod nhóg mó amběl boŋ mbéb nipe á nkǒŋsé-te, mbéb mó-'aá nípééné kwééd. Né-ǒǒ, moosyáál awág áyāle moonyoŋ asyáál abélé mbéb. ¹³ Dyǒb ádêhób aá móbage bad mbéndé, né bad bébele mbéb á nkǒŋsé-te. Boŋ kéhéé wéε mbéndé éesaá, modmod éēhēlē-sε ahób aá mod abóó mbéndé. ¹⁴ Boŋ kéné, bootya á pónDé eche Adame əpe á pónDé eche Mosεε, pónDé eche Dyǒb ábágé mbéndé, kwééd enwóŋ nŋine ámín e moonyoŋ asyáál. Bad béwágáá kéné bēnkēmbóó'é mbéndé e Dyǒb melemlen ngáne Adame ámbōō'é.

Adame abédé á nwágén níme ane awě antəngén əpe, nédē Krístəə. ¹⁵ Abé bad bébe béesaá nyaa

póg, áyāle nēn ndε echē Dyöb ábágé bad ngên, eche Yesu Krīstæ áπέένé, eésaa melemlem nēngáne dyam áde mbéb míme Adamε mēmpεένné. Edé mbále bán bad híin béwédé áyāle mbéb míme mod nhóg ábélé. Boη nsimé ní Dyöb ríchábé ámīn bwāmbwam tómaa nímē mbéb. Bad híin békúdé ndε e Dyöb ngên nyaa echē echabé ámīn, ámbīd e mod nhóg, Yesu Krīstæ. ¹⁶ Ndε e Dyöb-πε ámpē eésaa melemlem néε dyam áde mbéb míme Adamε âmbenlé dēmpεένné. Mmē mbéb nhóg míme Adamε ríkás moosyā́l akwedé nkáá á'sō é' Dyöb. Boη ene ndε ekás Dyöb átédé bad néε bad ábe békóbnédé awē e'só, kénéε édíí bán bad bébele mbéb abel ne abel. ¹⁷ Edé mbále bán mbéb míme mod nhóg Adamε âmbenlé, mbélé bad bésyā́l bédé ásē e ngíne e kwééd. Boη akan áde aníníí mod nhóg, Yesu Krīstæ ábélé, átómténé ngíne abé. Nēn débēl bad bésyā́l ábe békúdé nsimé ní Dyöb míme ríchábé ámīn békobnéd-tε áwe e'só békūd alongé áde déemaá', béwóη ngíne ámīn e chōm ésyā́l. ¹⁸ Né-ζó, nímē mbéb nhóg míme Adamε âmbenlé, mēmbēl Dyöb dēnkwid baásyā́l nkáá. Melemlem nē dōo dyam á bwām ahóg áde Krīstæ ábélé dēmbenlé bad bésyā́l békobnéd á'sō é' Dyöb, békūd-tε alongé. ¹⁹ Awógen áde mod nhóg, Adamε, énkēnwógénné Dyöb dēmbēl moonyōη asyā́l ambé mod a mbéb. Melemlem nē dōo awógen áde mod nhóg, Krīstæ áwógné Dyöb, ábélé bad híin békóbnédé á'sō é' Dyöb. ²⁰ Dyöb dēmpεέν mbéndé ábel abel dé mbéb ákag á'sō. Boη kéhéé wéε abel dé mbéb ákagké á'sō, nsimé ní Dyöb mbelé ríkag á'sō tómaa nē. ²¹ Né-ζó, ngáne mbéb ríwóo ngíne áπεεn kwééd, nē dōo nsimé ní

Dyõb móm̄pē níwóó ngíne âbel bon̄ bad békobned á'sõ é' Dyõb, békud alongé áde déemaá' mbwiined ne Yesu Kr̄st̄æ, Sãngwéé awêd.

6

Mbéb níwúú syánē bon̄ Yesuε apuúdté syánē

¹ Chán-nō déhōbpē bōob? Edé bán débê débēle mbéb âbel bon̄ nsimé ní Dyõb níhágke-ε? ² Aáy éesaá nê. Syáã dewédé, deewóó'ε dyamdyam abel ne mbéb ámpē. Chán-nō déhele debé débēlé' mbéb? ³ Nyéebíí'é nén bán áde dékúdé edusen bon̄ debé mod nhóg ne Kr̄st̄æ denwé ne mó-yε? ⁴ Edusen éche syánē dênkudté, élúmte' bán syánē dewédé, bélímé-ε syánē ne mó. Nén dēmbenléd âbel bon̄ déwōn̄ abé dékōlē. Nén áde melemlen ne ngáne Titée apuúdté Kr̄st̄æ ne éche ehúmé á alongé dékōlē. ⁵ Nzé syánē dedé nhóg ne mó áyāl e eche kwééd né syánē débē nhóg ámpē ne mó áde apuú'é. ⁶ Debíí bán áde bēmboméé Kr̄st̄æ á awōg, bēmbomnéd mó abé áde dénwōngē bōód. Abel bon̄ ngíne echē ádé abé dé' bōód áde ábéltaa syánē mbéb ébōó ne abōó ásyāāl. Nén débēl mbéb méetédte syánē ntān̄ ámpē. ⁷ Nzé mod awédé, mbéb méekamlánné mó ámpē. ⁸ Bōob-pōó, ngáne dewédé ne Kr̄st̄æ, dedúbpé bán dēbē á alongé ne mó. ⁹ Syánē dedúbpé nê áyāle debíí bán Kr̄st̄æ apuúdé, éewáá-'áá ámpē. Kwééd eewóó-'áá ngíne ké póg ámín echē ámpē. ¹⁰ Awé áde awédé, mbéb méewóó'ε dyam ké ahóg abel ne mó ámpē. Alongé áde ádíí-ε áte bōob ádíi alongé áde ádíí ne Dyõb. ¹¹ Melemlen nê dōó nyémpē nyétāngéné yāl anyín nēε bad ábe bēwédé, âbel bon̄ mbéb méekamlán

nyé ámpē. Nyényín-ne yǎl née bad ábe bédé á alongé ne Dyöb mbwiined ne Yesu Krístə.

¹² Né-ɔ́, nyéemwāg se mbéb ríkamlán echɛn yǎl e moonyon eché éwág. Nê débĕl nyéehídéé mekan mé esíí mé ekob é yǎl ámpē. ¹³ Nyéetāngɛnɛé-'e née nyétédté echĕn pɛd e yǎl ké póg á mbéb-te se nyébenléd chó ábel mekan mé mbéb. Bon pɛn, nyébe yǎl wée Dyöb née bad ábe bébídté á kwééd-te, bon bébe bó alongé dékɔ́lĕ. Nyébe echɛn yǎl esyáál á mekáá mé Dyöb ábel bon ábenlad nyé ábel mekan míme métāngéné á'sō é' Dyöb. ¹⁴ Mbéb méetāngɛnɛé née ríkámléné nyé. Nyéesaá ásē e mbéndé bon nyĕdé ásē e nsimé rí Dyöb.

Débĕ betān ábel mekan ngáne Dyöb áhedéé

¹⁵ Chán-nō déhōbpē bɔɔb? Ngáne dédíí ásē e nsimé rí Dyöb, nédē débĕ débĕle mbéb áyāle deesaá ásē e mbéndé ámpē-yɛ? Aáy, éesaá nê. ¹⁶ Nyéebii'é bán nzé mod abagé yǎl née ntān ásē e mod ampée, ábel kéchéé éche ane mod áhóbéé, né adíi ntān awĕ ane mod-ɛ? Bad ábe bébágé yǎl ábel mekan mé mbéb, chōm éche békudéé édíi kwééd. Bon mod awĕ abagé yǎl ábel ngáne Dyöb áhedéé, abág mod awĕ abele mekan míme métāngéné á'sō é' Dyöb. ¹⁷ Nságnɛn mĭbĕ ne Dyöb. Nyé ábe nyĕmbé betān ásē e mbéb, nyĕtimé nyĕhíde mbále e mekan mésyāál míme báyágté nyé ne nlém nhóg. ¹⁸ Bɔɔb-pɛ áde Dyöb áhúdé nyé ásē e ngíne e mbéb nyĕtime betān, ábel mekan ngáne Dyöb áhedéé. ¹⁹ Nhóbe mímén mésyāál á nyaa e moonyon áyāle nĕn nyé nĕngáne baányon, nsōntɛn méechabéé nyé ámĭn. Ngen e'só, nyĕmbĕ echɛn yǎl esyáál née betān, nyébelé mbinde é mekan ne e'bébtéd é

mekan, nyébelé-'ε ebébtéd chèn ne chèn, nyékag á'sō. Bɔɔb-pɔɔ nyétàngéné echen yäl esyáál abe néε betân, âbel mekan ngáne Dyöb áhedεé, nén débël alongé ádēn désān. ²⁰ Ngen e'só áde nyébéde betân ásē e mbéb, nyênkênwóngé dyam abelen mekan míme Dyöb áhedεé aá nyébel. ²¹ Nsyáñ ríhéé nyênkudté áde nyébeláá mekan míme mékwágte nyé bɔɔb. Chöm éche mímé mekan mépεεεé édii kwééd. ²² Bɔñ bɔɔb, Dyöb áhúde nyé ásē e ngíne e mbéb, betân bé Dyöb-paá nyédíí. Nsyáñ míme nyékudeé rídii nén bán Dyöb ábélé nyésáá ngáne ábē bad bétàngéné asáñ. Nê débël nyééküd alongé áde déemaá'. ²³ Nyébii nén bán nsábe míme mbéb mípεεεé rídii kwééd. Bɔñ ndε echē Dyöb ábageé bad ngên edii alongé áde déemaá'. Dekude dós, abé áde dédíí ne Yesu Krístəə, Sán gwéé awêd.

7

Bad bé Krísto béesaá ásē e mbéndé ámpē

¹ A-baányan, nyédíí bad ábe búbíí mbéndé. Nyéebíí'ε bán mbéndé ekamlan mod dásā á pónde eche ádíí á alongé-yε? ² Détêd eláñsén áyāl e ehób é e'wóngé. Nzé mmwaád awóó nchóm, mbéndé ehóbe nén bán atàngéné abé ne nchóm pónde esyáál eche nchóm ádíí á alongé. Bɔñ nzé nchóm awédé, mbéndé e e'wóngé eekóbéé mó ámpē. ³ Né-ɔɔ, nzé adyεéné mod ampée áde nchóm ádíí ádíí á alongé né béchag mó bán ádíí nkáb-a-meson. Bɔñ nzé nchóm awédé né awóó kunze á'sō é' mbéndé, nzé awóó-'ε nchóm ampée, ene pónde, né eekábeé asón. ⁴ A-baányan, nê dós édíí ne nyémpē. Mbéndé eekamlánné nyé ámpē áyāle

awé áde Yesue áwédé, nyémpē nyêwédé. Bɔɔb-pɔɔ, nyédii bad ábe mod ampée, Yesue awě Dyɔb ápuúdté, ábel boŋ nyébele Dyɔb bwâm. ⁵ Ayāle á pónde eche áded abé á moonyoŋ ákamlánnáá syánē, mbéndé epuúdté'áá syánē esíí é mekan mé ekob é yāl áte. Nén ábéláá débélé' mekan mé mbéb míme mépεene' kwééd. ⁶ Boŋ bɔɔb dehídté ásē e mbéndé, awé áde déwédé. Né-ɔɔ, mbéndé echě ekámlánnáá syánē néε betāŋ eékamlánné ne syánē ámpē. Nén ábélé dehíde dásɔ nzii ekóólé bɔɔb ábele Dyɔb. Debenle mó nyaa echě Edáádəŋ é Dyɔb élāŋgέé syánē, saké nhídtεn ne mbéndé éche bétélé ásē.

Mbéndé e Dyɔb chā elúmte' syánē mímed mbéb

⁷ Chán-nɔ déhɔbpē bɔɔb? Nédē déhɔb bán mbéndé edé mbéb-ε? Aáy, deéhélεε-se dehób nê. Boŋ mbéndé chó ekáɔ boŋ mbíi chǒm éche mbéb rídíi. Nzé mbéndé enkēnhób áá mod eesíidé chǒm é mod, né meebíi' é nēn mεé ásíi chǒm é mod áde mbéb. ⁸ Boŋ ene mbéndé ennyēm mε mewēmten mé mbéb ásē, ébel níbootéd bwēm é' bad asíi nyaa ne nyaa. Nzé mbéndé eésě, né mbéb méesaá dyamdyam. ⁹ Pónde ebédé echě ménkēmbíi' é mbéndé. Boŋ á pónde echě mbíi mbéndé, esíí é abel dé mbéb ěmpuú mε áte, nwé-'ε. ¹⁰ Mbéndé eche Dyɔb ábágé áá chóɔ epεene alongé chóchó étím mε awúu. ¹¹ Mbéb mēnkud etál ámbíd e mbéndé, rídōg mε, mbél mbéb. Né-ɔɔ mbéb móɔ ríwúu mε.

¹² Né-ɔɔ, denyíne nēn bán mbéndé chēn esáá, chǒm-εε mbéndé éhóbéé esáá, étāŋgéné, édé-'ε bwâm. ¹³ Nédē nê álúmte nēn bán chǒm éche édé bwâm étímé mε nê kwééd apiined-ε? Aáy,

éesaá nê. Saké mbéndé ch́o epíínédé me kwééd, mbéb ḿoó ḿpóó ámbíd e mbéndé, ch́om echě edé bwám, ápiined me kwééd. Nén dēmbenléd ábel nén bad bényín ngáne mbéb rídíí. Né-óó, mbéndé e Dyöb ebele' mbéb rílúmte eche ngíne bwámbwam.

Nzum echě ewante' moonyonj áte

¹⁴ Debíí nén bán mbéndé eche déhóbeé edíi ch́om é edáádəŋ. Boŋ ndíi moonyonj a ekob. Ndíi née mod awě bésómé ásē e mbéb née ntāŋ.

¹⁵ Meesónjtánné mbeltéd nímēm. Mam níme ríhedéé abel, meébēlēē ḿo. Mam níme ríkóó ḿoó rítiméé abel. ¹⁶ Bóob-póó, abel áde ríbeléé ch́om éche méehedéé abel, nén álúmte bán nkwěnténé mée mbéndé edé bwám. ¹⁷ Boŋ á mbále saké mměn nkoo' abel, mbéb níme rídé me áte ḿoó ríbelte me nê.

¹⁸ Mbíí mée dyam á bwám ké ahóg déesaá me áte, nédē, ne nlém mí moonyonj níme ríwóó, kénée edíí bán nlém rídé me áte ábel dyam á bwám, meéhēlēē d́o abel. ¹⁹ Meébēlēē dyam á bwám áde rídáá abel, boŋ dyam dé mbéb áde méehedéé abel, d́oó rítiméé abel. ²⁰ Bóob-póó abel áde ríbeléé dyam áde méehedéé abel, nén alúmte nén bán saké mměn nkoo' nímē mam abel ámpē. Boŋ mbéb níme rídé me áte ḿoó ríbelte me ḿo.

²¹ Né-óó, nnyíne nén mée mbéndé edé echě ekamlan me. Póndé tée áde ríhedéé dyam á bwám abel, mbéb ḿoó ríwámsan me ekáá ape. ²² Awēm nlém-tê, mbéndé e Dyöb ch́oó rídáá ahíd ne nlém rísyāāl. ²³ Boŋ nnyíne nén mée mbéndé empée edé echě ekamlan échēm ekob é yāl, echě ewane nzum ne mbéndé echě nímēm nlém rídáá. Ene mbéndé ehaá me, ebelé-'e ndé ntāŋ a mbéb. Mmē mbéb ḿo-'aá nkamlan échēm ekob é yāl. ²⁴ Ebál é

etyəg éche étáné me! Nzé-módé əsəŋ me á mekáá mé échén ekob é yəl, éche épiinad me kwééd?
²⁵ Nságnen núbê ne Dyöb. Asoó ádêm alongé mbwined ne Mwän, awed Sáŋgwéé, Yesu Krístəə. Né-əó, mməmpen ndé mbíd ébe, nímêm nlém rílanġe me áhíd mbéndé é Dyöb bonj échêm ekob é yəl éhíde mbéb níme ríde me áte.

8

Alongé áde Edəádəŋ é Dyöb ébagéé

¹ Bəəb-pəó, Dyöb déekwidéé modmod nkáá awé adé nhóg ne Yesu Krístəə. ² Mbéndé e Edəádəŋ echə epiinad syánē alongé, abé áde dédíí ne Yesu Krístəə, ehúdé me á mehanj mé mbéndé e mbéb ne á mekáá mé kwééd. ³ Mbéndé enkênhenlé mbéb amad áyāle nén baányonj bénkênwónġé ngíne áhíd chó. Né-əó, Dyöb ábélé dyam áde mbéndé enkênhenlé abel. Anlóm awe Mwän ne ekob é yəl e moonyonj éche ébele mbéb, ábóded ngíne e mbéb. Abel áde Dyöb dēmbenlé nén démbōdēd ngíne e mbéb ámīn e moonyonj a ekob. ⁴ Dyöb dēmbel nê ábel bonj bad ábe béēhídē mam ne ngíne e moonyonj bonj bétimé' béhídē mekan ne ngíne e Edəádəŋ é Dyöb, bébel mekan nyaa echə etánġéné melemlem ngáne mbéndé ehóbéé aá bébel. ⁵ Bad ábe bébele mekan ngáne écháb ekob é yəl élánġéé bó, bébelé bésúm nímab nlém áyāl e mekan mé ekob é yəl. Bonj bad ábe bébele mekan ngáne Edəádəŋ é Dyöb élánġéé bó, bébelé bésúm nímab nlém áyāl e Edəádəŋ é Dyöb. ⁶ Nzé mod asúmé nlém áyāl e mekan mé ekob é yəl, né əwē. Bonj nzé mod asúmé nlém áyāl e mekan mé Edəádəŋ né Dyöb débe mó alongé áde déemaá' ne nsan. ⁷ Nzé

mekan mé ekob é yǎl mékamlan mod, ane mod abelé ákōō Dyōb áyāle eehídéé mbéndé é Dyōb, eéhēlē-’aá chō ahíd ne ahíd dēn. ⁸ Nén álúmte bán bad ábe béhíde échab esíí é mekan mé ekob é yǎl, béehelée Dyōb menyiŋge awóged.

⁹ Boŋ ne nyé, nyéēbēlēē mekan ngáne ekob é yǎl éhedeé aá nyébel. Nyébele’ dásō ngáne Edáádəŋ éhedeé aá nyébel, nzé édé bán ne mbále Edáádəŋ é Dyōb édé nyé áte. Kénzée awē Edáádəŋ éche Krístəá éesaá áte, né éesaá ne Krístəá. ¹⁰ Boŋ nzé Krístəá adé nyé áte, nyédé á alonǵé áyāle Krístəá abelé nyékōbnédé á’sō é’ Dyōb kénée édíí bán échēn ekob é yǎl éwē áyāle mbéb míme nyébélé. ¹¹ Nzé Edáádəŋ éche Dyōb áde dēmpuúđ Yesue édé nyé áte, né ké échēn ekob é yǎl éche éwág êmmad awé, né Dyōb áde ápuúdté Krístəá dépuúđ chō. Abel nén á ngíne e Edáádəŋ éche édé nyé áte.

¹² Né-ōó, A-baányan, dyam áde áde détəŋǵéné ahíd déesaá dyam dé ekob é yǎl, saké ábé ngáne ekob é yǎl éhedeé. ¹³ Ayāle nzé nyébele ngáne ekob é yǎl éhedeé né nyéēwē. Boŋ nzé á ngíne e Edáádəŋ é Dyōb nyēwúú mbeltéd mé mbéb míme nyébelée, né nyéékūđ alonǵé. ¹⁴ Dyam áde áde ádíí nén, bad bésyāāl ábe Edáádəŋ é Dyōb élyágtéé, bédíí bán bé Dyōb. ¹⁵ Edáádəŋ éche Dyōb ábágé nyé éebelée-se nyébé née betāŋ, nyébé á mbwóǵ-te. Boŋ pen Edáádəŋ é Dyōb ébélé nyékoó bán bé Dyōb abé. Ngíne echē échē Edáádəŋ chō-’aá ekáo boŋ délēbpē Dyōb bán, “A-Tê! Echem Sán!” ¹⁶ Edáádəŋ é Dyōb ébélé syánē debíí á nlém-tē nén bán dedíí bán bé Dyōb. ¹⁷ Bōōb-pōó, ngáne dédíí ábe bán, deékūđ nnam míme Dyōb ákōŋnédé ábē bán, syánē deékūđ-te bwēm ábe Dyōb ákōŋnédé

mó, nzé ne mbále syánē dekwěnténé âtag ne Krístəə âbel syánē ámpē dékud ehúmé éche Dyöb débéé mó.

Ehúmé éche bad bé Dyöb békudté

¹⁸ Nnyíne' nén mée, metake níme dékudéé bəəb méesaá dyamdyam nzé béhəgténé mó ne ehúmé éche bélūmēdtē syánē á pónde echē ehúe á'sō. ¹⁹ Bwēm ábe Dyöb áhəgé á nkōŋsé é'sine' ne e'lyág bé nlém, pónde echē Dyöb délūmtēnnē ábe bān. Abēl nē ne ehúmé ésyā́l. ²⁰ Embē nén bán bwēm ábe béhəgé é'dii ehóhó ngēn. Saké ábē bwēm bēn bəə bēntīl bán ébē nē boŋ Dyöb dəə déntīi. Ambel nē ne e'lyág bé nlém aá epun épě éche ²¹ mōhūdte ábē bwēm bēn á mehaŋ mé ngíne echē ebəədte bwēm, bəmpē békūd-te kunze ákud melemlém mé ehúmé éche Dyöb ábageé ábē bān. ²² Debíi nén bán káəŋ ne' bəəb, bwēm é'syā́l é'kəne' ne e'wε ábe bəwógéé ábe é'dé nēŋgáne e'wε bé achád. ²³ Boŋ saké nhəgtéd mwēmpen níkəne'. Syánē bēn awē dewóó Edəádəŋ éche Dyöb ábágé syánē nēŋgáne nde e'só, syánē ámpē dekəne' á nlém-tē. Debānné nlém nísyā́l ásin pónde echē Dyöb débenlé boŋ dékōŋ ábe bān abé, ahúd syánē yál esyā́l á mehaŋ-tē, ábe syánē yál ékə́lē. ²⁴ Taasε dekude e'soosəŋ delyágé nlém bán deékūd chəm éche Dyöb áhóbé aá mósə́l. Boŋ pen nzé denyíne chəm éche delyágé nlém bán deékūd, né saké e'lyág bé nlém bəə é'kóó abé nē. Nzé-módé ahele alyág nlém áyāl e chəm éche ámáá akud? ²⁵ Boŋ, dechedé yál ásin chəm éche déenyīnē, deko-ε chó asin.

²⁶ Melemlém nē dəə Edəádəŋ é Dyöb éwōŋganné syánē áyāle deewóó'é ngíne. Deebíi'é ngáne

détəŋgéné akáne boŋ Edəádəŋ chèn ch́óó ékànnad syánē ne nheemed míme rítómé e'yale bé nsəl. ²⁷ Dyöb ánəne syánē nlém áte, abíí-’ε mewēmtεn mé Edəádəŋ áyāle Edəádəŋ ékànnad bad bé Dyöb nyaa eche áhεdεé. ²⁸ Debíí nén bán dyam-té áde ábεnlad Dyöb ábele d́ó á mboŋ ní bad ábe bédáá mó,* ábe áchénlé ábel ngáne áhεdεé. ²⁹ Dyöb dēmmad atii nén aá bad ábe mōmmadté apwεd ádāb abé ábê nēŋgáne abé áde awe Mwǎn ábel boŋ ane Mwǎn ábê Mwǎn á’só átínté e baányan. ³⁰ Né-óó, bad ábe Dyöb dēmmadté apwεd, anchélé bó ábē ábē bad. Abe áchénlé-’ε ahóbé aá békóbnédé áwe e’só, ábe b́ó-’ε békóbnédé áwe e’só, abagé bó éche ehúmé.

Dyöb ádáá syánē mbwiined ne Yesu Krístəə

³¹ Nzé denəné mímén mekan mésyā́l áte, cheé déhele dehób? Nzé Dyöb ádé ne syánē, né nzé ahele atəŋgén syánē? ³² Néε Dyöb déebāŋneé ké awe Mwǎn. Antéd mó, ábe mó aá áwê á nló míme syánē moosyā́l, né éebaá syánē kéchéé émpēe éche déhédné mó-yε? ³³ Nzé-módé áhōb aá bad ábe Dyöb ápwédé békwdé nkáá? Dyöb dēn d́óó áhōbē nén aá dedíi bad ábe békóbnédé áwē e’só. ³⁴ Nzé-módé-ō áhōb aá dekwédé nkáá? Yesu Krístəə awédé, ápuu, adyεε-’ε á ekáá émbáá é Dyöb, áhed-táá ákànnadté syánē. ³⁵ Nzéé-ō ahele ábēl boŋ Krístəə asóg syánē adəŋ? Mekan míme mélénlédé syánē áte, ké’ε ndutul, káa ahé áde bad béhāgkē syánē á meséb? Nzaa, káa awóŋ áde déwōó’é mbóté? Nzé-’ε akíme áde bad békímmεé syánē?

* **8:28** Dyam-té áde ábεnlad Dyöb ábele d́ó á mboŋ ní bad ábe bédáá mó; doŋge á kálag áwóó mam mésyā́l mébεnlad á mboŋ míme bad ábe bédáá Dyöb.

Ké'ε awúu áde bad béhedeé syánē awúu? ³⁶ Kálag e Dyöb ehóbé aá,

“Póndé téé bad béwúε sé áyāl echōη.

Bényíne sé nêηgáne rídyηη mí mbód míme békagké awúu.”

³⁷ Mmén mekan mésyāāl mébenlad boη detómé mó áte, mbwiined ne Krístəə, mó awě adəə syánē boη áwōηgān-ne syánē. ³⁸ Mbíí bwām nén meé chōmchōm éesaá éche éhεle-ε épāη edəηge éche Krístəə ádəə syánē. Ken kwééd-ε, ké'ε alongé. Ken ángel-ε, ké'ε benkamlεε, ké'ε ngíne éche édé ádyōb. Ken póndé eche dédíí áte nén, ké'ε póndé echě ehúε. ³⁹ Ké ngíne e nkoη mímín, ké'ε e nkoη rísé, chōmchōm éesaá átínté e nhəgtéd rísyāāl éche éhεle épāη edəηge éche Dyöb áwōηné syánē mbwiined ne Yesu Krístəə, awəd Sāηgwéé.

9

Dyöb ne ábē bad bé Israel

¹ Nkale' mbále nêηgáne mod awě adúbpe Krístəə, meékālēē metóm. Mmém nlém míme Edəədaη éche Esáá élyágtεé, rílanηe me nén aá chōm éche ríhóbéé édé mbále. ² Ndutul e ngíne ne metake mé ngíne bédé me á nlém-tê ³ áyāl e ábēm bad, ábēm baányanη ábe syāābōō sēdé mekií mehóg. Ayāl echáb nhεde' nén meé né Dyöb dēmbě me ebómán, ábēl-ε meebág ne Krístəə. ⁴ Abēm bad bédíi bad bé Israel. Dyöb áhóbé aá mótedē bó néε ábē bān, alúmté-ε bó éche ehúmé. Dyöb dēmpě á nchemtεn ne bó, ábe-ε bó mbéndé. Anlúmed bó ngáne bétāηgéné mó edúbé abε, bó-'aá ánlā'ε aá móōbelé chōm éche ánhōbpē aá móōbēl. ⁵ Bédíi bad bé mbyaa míme ábēd betaa ábe bēmbē se á

mbooted. Ade Krīstəə áchyaáadté-'aá, mómpē néε moonyon, áwāb mbyaa dōo ámbídtē. Mekenag mébê ne Dyöb á ngíndé ne á ngíndé, mó awě ákamlan chōm ásyāəl. Ebê nê.

⁶ Meehóbéé nén meé Dyöb déebenlé chōm éche ánhōbpē aá móōbēl. Edé bán saké bad bésyāəl ábe bébídé á mbyaa ní Israel bédé bad bé Dyöb. ⁷ Saá-kaá bán bésyāəl ábe Abrahamε bédé bán bé Dyöb. Dyöb dénlāā Abrahamε aá, “A mbyaa míme awon mwān Aisige dōo bán ábe níhóbé meé mēbē we bēbídtē.” ⁸ Nén álúmte nén bán bán ábe béchyaá á nyaa e moonyon béesaá bán bé Dyöb. Bon bán ábe bēnchyaā'é nhídtēn ne ngáne Dyöb dénlāā'é Abrahamε aá móōbēl, bóo békoo'é atón nēngáne bán bé mbyaa míme Abrahamε. ⁹ Ade Dyöb dénlāā'é Abrahamε aá móōbélé mó dyam áde móhóbé, Dyöb dénhōb aá, “Mētim ámbíd á póndé eche níttíde. Ene póndé Seraa áwālē mwān a mwēnchóm.” ¹⁰ Saá-kaá nê dēmpēn. Sáá nhóg móo Rebekaa ábe bán bé baachóm béε bēnwōngē. Ane sáá abédéε awesyánē taa, Aisige. ¹¹⁻¹² Á póndé éche béechyaā'é ábê bán, áde béebī'é abel dé mbéb ké'ε mbon, Dyöb dénlāā Rebekaa aá, “Mwān ambáá ábē mbəledε awe mwān asad.” Dyöb dēmbel nén ábel ényínned nén bán nímmē mewēmtēn móō ámbenlédte abel mwān nhóg ábe ásē e aníní. Embonéd mó ápwed mod awě ádáá apwed, saké áyāle dyam áde ane mod ábélé. ¹³ Eténlédé á kálag e Dyöb ngáne Dyöb áhóbé aá, “Mendāŋ Jakəbe bon níkōō Esao.”

¹⁴ Chán-nō déhōbpē bóob? Nédē dééhōb bán Dyöb ákwognad baahóg-ε? Aáy, éesaá nê. ¹⁵ Se' bóod, Dyöb dénlāā Mosεε aá, “Mēwōg kénzéé ngəl awě

ńdǎá ngǎl awóg, mǎlǔmēd-te e'boŋ bé nlém wée kénzée awě ńdǎá alúmed.” ¹⁶ Né-ǎǎ, mpwēdtéd ní Dyōb méewóó'é dyamdyam ábel ne chǒm éche bad béhēdēé bán ébenled ké'ε éche bébēléé. Dyōb dǎǎ ábenlad ábē e'boŋ bé nlém ábel kéchéé éche áwémténé abel. ¹⁷ Eténlédé á kálag e Dyōb nén bán Dyōb dénłā Faraó aá, “Mpwēde wε kǎŋ ábel boŋ mbēnled wε álúmed echem ngíne ne ábel boŋ ádēm dīn ákanled nkōŋsé áte ńsyǎǎl.” ¹⁸ Né-ǎǎ, Dyōb álúmtē' ábe e'boŋ bé nlém wée kénzée awě ápwédé, áwēdē-ε kénzée nló áte awě ápwédé aá áwúu nló áte.

Meliŋgá mé Dyōb ne e'boŋ bé nlém é' Dyōb

¹⁹ Kapóg nyé mod nhóg nyéēsēdéd me bánken, “Nzé nē dǎǎ édíí, cheé ékǎá boŋ Dyōb ábē áhǎbē' aá bad bébélé mewusé? Debíí bán modmod eéhēlēē-se ahób aá móǎbenlé dyam áde Dyōb áhóbé aá ábel.” ²⁰ Boŋ wε moonyoŋ, nzé-módé édíí áseded Dyōb dyam? Mbeé e mǎg eéhēlēē-se ésēdte' mod awě abelé chǎ aá, “Cheé ékǎá boŋ éhǎgέ me nyaa echě éhǎgέ me?” ²¹ Nyébíi nén bán ntumé-mbeé, awóó kunze ábelen hyǎg ábe ábenléé mbeé nyaa echě ádǎá. Nzé adǎá, ahēlēē atéd hyǎg ábēlēn mbeé ébε; póg ebé mbeé e edúbé, eníníí-ε ebé mbeé echě bébenladté pǎndé ésyǎǎl.

²² Kapóg Dyōb áhédé'aá nímē meliŋgá alúmed, áhédé-ε aá bad bényín eche ngíne. Boŋ anched yǎl bwám bwam áwēsēn bad ábe bēmbēl boŋ áliŋ. Abe bad béntǎŋgēn-ne nkógsēn akud. ²³ Kapóg-ke Dyōb dénwēmtēn-ne álúmed éche ehúmé é ngíne ámín e bad ábe álúmté e'boŋ bé nlém. Amaá ábē bad aboŋsēn ákud éche ehúmé. ²⁴ Syánē dedé-ε áfínté

e ábê bad ábe áchénlé. Saá-kaá átíntê e bad bé Israel dēmpen dōo áchénlé syánē. Achénlé syánē donje á bad káǎne átíntê e bad ábe béesě bad bé Israel. ²⁵ A kálag e Hoseya, Dyōb áhóbé nén aá,

“Bad ábe bēnkēmbé ábēm bad, mēchǎg bó mēé bédé ‘Ábēm bad.’

Aloŋ áde ménkēndǎngé mēchǎg dō mēé ádíi ‘Aloŋ áde ńdǎá.’

²⁶ Melemlem mé hōm wéé ménlāā-’aá bó mēé ‘Nyéēsaá ábēm bad’,

áhed-taá méchǎgké bó mēé bédíi ábēm bǎn, bǎn bé Dyōb áde ábage’ aloŋgé.”

²⁷ Nkal é’dǎǎdǎŋ Yesayaa anhǎád tǎŋǎne bad bé Israel aá, “Ké mesonǎgé mé bad bé Israel mēmbuú áte nēé nsíi mímé ńdé á nkǎg mé edib é nkwe, nguse chēmpen chíó ékūd e’sooson.

²⁸ Sǎŋgwéé éebébdé pónde ábel mekan mésyǎl mímé átómté mbakú aá mósǎl á nkǎsé.” ²⁹ Nén áde nēŋǎne Yesayaa ánhǎbpē aá, “Nzé Sǎŋ Dyōb á Ngumē enkēnlyǎgnéd syánē donje dé nchyáátén, né debágáá nēé myad mé Sodom ne Gomora.”

Paale akánnédé bad bé Israel

³⁰ Chán-nō déhǎbpē bǎb? Bad ábe béesě bad bé Israel bétímé békóbnédé á’sō é’ Dyōb mbwiined ne adúbe áde bédúbpé Krístǎ, kénéé édíi bǎn béewane’aá áte ákobned á’sō é’ Dyōb. ³¹ Boŋ bad bé Israel bēwáné’aá áte béhéde bǎn bēhíd mbéndé ábel boŋ békobned á’sō é’ Dyōb, boŋ bēnkēnhénlé.

³² Cheé ékǎá boŋ bēnkēnhǎl? Bēnkēnhénlé áyǎle nén bēwáné’aá áte ákobned á’sō é’ Dyōb áyǎle nsón míme bēn bēbélé saké áyǎle adúbe áde bédúbpé Dyōb. Bēnkǎd ekuu á aláá áde bad békǎdé ekuu,

békwē-’ε. ³³ Eténlédé á kálag e Dyöb tâηgene nê, nén bán,
 “Nyénone’, mbanne aláá á Zayon
 áde débël bon bad békodé ekuu,
 aláá áde débël bon bad békweg.
 Bon kénzée awë adúbpé mó éehúú’é ne mekáá mé
 ngên.”

10

¹ A-baányan, ndáo ne nímêm nlém rísyāāl nén meé ábêm bad bé Israel békud e’sooson, nkánnadte bó meé nê abenled. ² Mbíde bó mbón nén meé bédáá Dyöb abele ne nlém rísyāāl. Bon béekoo’é asōηten ngáne bétāηgéné mó abele. ³ Béēsōηtenēē ngáne Dyöb ábeléé bon bad békobnéd áwe e’só. Bétímé béhede nzii echáb chēn echē ébël bon békobnéd á’sō é’ Dyöb. Né-óó, béesudtēé yāl áhíd nzii echē Dyöb átíídé ábel bad békobned áwē e’só. ⁴ Krístæ abelé nsón míme mbéndé éntāηgēnnē abel, né-óó, kénzée awë adúbpé mó, akobnad á’sō é’ Dyöb.

E’sooson é’bágnédé ne metúmbé mésyāāl

⁵ Se’ bód, Mosē antēl tâηgene akobned áde mod ákobnadté á’sō e’ Dyöb áyāle áhídeé mbéndé. Anhób aá, “Kénzée awë abele chōm ésyāāl éche mbéndé éhóbéé, áküd alongé áde déemaá’.” ⁶ Bon éténlédé á kálag e Dyöb bán nyaa eche adúbe ábeléé bon mod ákobnéd á’sō é’ Dyöb edii, “Weehóbé áwon nlém-tê nén wēé, nzé-módé ákē ámín, ádyōb.” (Nédē, áhúd Krístæ ámín, ásuded mó ásē.) ⁷ Ké-’ε “Nzé-módé ákē ásē á echóg éche éewóo asóg?” (Nédē áhúd Krístæ á echóg éche

éewóo asóg âπεεν mó ámbíd á alongé.) ⁸ Chõm-έε kálag e Dyõb ehóbé édii nén aá “Eyale é Dyõb édé we benben. Edé ekale chó, édé-’ε we á nlém-tê.” Mmê nkalanj nídi nkalanj míme sékaleé nén bán nyêtánǵéné adúbe awónj. ⁹ Nzé ehóbné nsəl nén weé, Yesue adii Sánǵwéé, edúbpé-’ε awónj nlém-tê nén wě Dyõb dêmpuúd mó, né wěküd e’soósonj. ¹⁰ Ayále nén nzé edúbpé á nlém-tê, Dyõb ábele’ ékobnéd áwe é’sõ. Nzé ehóbné nsəl ne weé módúbpé, ebelé éküd e’soósonj. ¹¹ Kálag e Dyõb ehóbé nén aá “Kéznéé awě adúbpé mó, éehúú’é ne mekáá mé ngên.” ¹² Nén adé ne moosyáál, ken mod adé mod a Israel, ken mod eesaá mod a Israel. Dyõb ádii Sánǵwéé a moosyáál nyaa póg, abude-’ε kéznéé anamed awě ahědné mó nwõngen. ¹³ Kálag e Dyõb ehóbe aá, “Kéznéé awě achəgé ðin áde Sánǵwéé aá ásonj mó, áküd e’soósonj.”

¹⁴ Boj chán béhele béchəg mó bán ásonj ádāb alongé áde béedúbpéé mó? Chán-ne béhele bédúbé mó, nzé béewóge nímē nkalanj? Chán-nō béhele béwóg nímē nkalanj nzé bad béekanle bó mó? ¹⁵ Chán-ne bad béhele béke békánlé bad nímē nkalanj áde mod éelóméé bó? Eténlédé á kálag e Dyõb nén bán, “Nzé mod apééné nkalanj ní bwām, ébelé épēēn enyĩnge.” ¹⁶ Boj saké moosyáál akobé nkalanj ní bwām. Nkal é’ðəðəŋ Yesayaa mwēn anhób tǵgene nê aá, “A-Sán, bó ahéé adúbpé nkalanj míme sékálé?” ¹⁷ Né-óó, adúbe ápag ne awóg áde mod áwógé nkalanj, bad bétánǵéné-’ε nkalanj míme Krístəə akal boj bad bédúbé mó. ¹⁸ Boj ndəə aseded nén meé ken, édé mbále nén bán bénkênwógké nímē nkalanj-ε? Bénwōg mó bwām. Eténlédé á kálag e Dyõb nén bán,

“Ehób éche bad ábe békálé’áá nímê nkalan
énwōgnēd nkōḥsé áte ṛsyā̄l.

Abāb e’yale bēmpě mesóg mé nkōḥsé áte mésyā̄l.”

¹⁹ Ndə́ asɛded nén meé ken, bad bé Israel
bénkēnsóḥténne nímê nkalan-ε? Mosεε móo
asébpé ahób nén aá Dyōb ahóbé aá,

“Měnaméd bad ábe béekoo alonj abé, ábel bonj
nyéwóon bó kónjí.

Meenaméd bad ábe bédé eyókél ábel bonj nyélinj.”

²⁰ Nkal é’də́dəḥ Yesayaa mómpě ankwentén ahób
ngáne Dyōb dénhōbpě. Anhób á t̄l e ékwéε aá,

“Bad ábe béehede’aá me bényiné me.

Menlúméd ȳl wéε bad ábe béesdte’aá me.”

²¹ Bonj Yesayaa anhób t̄ḥgene bad bé Israel aá
Dyōb ahóbé aá, “Bootya mbwεmbwε káḥj ne
ngukél, nlyágé mekáá meé ábēm bad bétim ámbīd
áwēm, bonj béwúú nló áte, bééwōgné-’aá me.”

11

*Dyōb déebáa’é ábē bad bé
Israel á ȳl ne abáḥj ásyā̄l*

¹ Bə́b-pə́, ndə́ asɛded nén meéken, Dyōb ábáá
ábē bad áyāl-ε? Eesaá nê. Mmēn ndii mod
a Israel awě abídé á mbyaa níme Abrahamε, á
túmbé e Benjamin. ² Dyōb déebáa’é ábē bad
áyāl. Bédii bad ábe ápwédé se á mbooted. Nyēbíf
chōm éche éténlédé á kálag e Dyōb ngáne Elaijaa
ácháá’áá Dyōb, álāngē mó mekan níme bad bé
Israel bébélé’áá. ³ Anláá Dyōb aá, “A-Sáḥj, ábén bad
béwúú ábonj bekal bé’də́dəḥ bésyā̄l, bépántéd-
te nímōḥj menyán mé mende. Mmēmpen-εé
nlyágé, béhede-ε mémpě awúu.” ⁴ Chán Dyōb

dēnkwenténné mós? Ankwentén mós aá, “Mbänné bad ekálé saámbé ábé ábēm bad. Bédíi bad ábe béebagé Baalε, dyōb dé metóm, edúbé.” ⁵ Nê dós édíi káēη ne bōob. Nguse é bad bé Israel édíi édé ábe Dyōb ápwédé ne nímē nsimé. ⁶ Apwεd áde ápwédé bós ádíi áyāle nímē nsimé saké áyāle mekan míme bébélé. Nzé émbē nén bán dyam áde bad bébélé dós ákæη bon Dyōb ápwεd bós, nédē né saké nsimé mós ápwédné bós. ⁷ Cheé-ō nén álūmτεé? Bad bé Israel bēnkēnkudté chōm éche békóó ahεd. Bad ábe Dyōb ápwédé bēnkūd chōm éche béhédé’áá, bon ábíníi, nlém ménlél bós á abum. ⁸ Eténlédé á kálag e Dyōb nén bán

“Dyōb dēmbel bós edimdim.

Káēηne e’chii, béēnyīnnēē, béewógné-’aá.”

⁹ Dabide mómpe anhób aá,

“Nkânne’ nén meé ébel bwēm ábe é’wógte bós menyinge, bóbó é’bê bós nēe melám.

Nkânne nén meé, békwe, Dyōb ákógsen-ne bós, áyāle mekan míme bébelé.

¹⁰ Nkânne nén meé Dyōb ákwid bós ndím ábel bon béehelé anyíen.

Nkânne nén meé ápēmted-te bós nted míme nídelé míme ményāg bós mbíd pónde ésyāal.”

¹¹ Né-ōs, nsedte nén meé ken áde bad bé Israel bēnkōdté ekuu bon békwe, bēnkwe ne akwe ásyāal-ε? Aáy éesaá nê. Abel áde bēmbenlé mbéb dēmběl Dyōb dēmbě bad ábe béesě bad bé Israel etál ákud e’sóoson, ábel bon bad bé Israel bébê kónjí. ¹² Akwe áde bad bé Israel bēnkweé, ápíínédé bad bé nkōηsé ábíníi bésyāal nsimé híin. Abé-’ε áde bad bé Israel bémbēē atóg áyāl e mekan mé edáedāη dēmpiínéd bad ábe béesě bad bé Israel

nsimé ní Dyöb. Nzé Dyöb áhële áṗē bad ábe béeesě bad bé Israel anamed nê, áde bad bé Israel bébélé mbéḅ, né chán-nō nnam mépéé abé míme ábeé áde bad bé Israel bésyāāl békudté e'soóson.

*Bad ábe béeesě bad bé Israel
béēbāg kúmbe áyāle békúdé e'soóson*

¹³ Chōm éche níhedeé ahób nén bōob, nyé bad ábe nyéēsě bad bé Israel, nyéē nílāngéé. Ndíi mbapēe a nlómag a bad ábe béeesě bad bé Israel, né-ōó mbage' mímēm nsón edúbé ésyāāl. ¹⁴ Kapóg nhelé mbēl bānned bé Israel bébê kónjí bó donge á bad bómpē békud e'soóson. ¹⁵ Abánj áde Dyöb démbāngē bad bé Israel á yāl démbēl Dyöb dēntim ásē ne bad bé nkōḅsé bésyāāl. Bōob-pōó, chán-nō ébēē áde Dyöb dékobpé bad bé Israel ámbíd ámpē née ábē bad? Ebē byánán bad ábe béwédé bépúúdé ámbíd. ¹⁶ Nzé bébágé Dyöb eped é ewele é'sō née mende, nê alúmte bán éché ewele ésyāāl édii échē. Nzé bébágé-'e Dyöb nkanj mí bwel, né ngen chómpē edii échē.

¹⁷ Bépagké donge á ngen á bwel é menzab ábe béwéné, bébādtē á ngen é bwel é menzab ábe é'kwoge' á ahín-tē. Nyé bad ábe nyéēsě bad bé Israel nyédíi nēngáne éché ngen é bwel bé ahín éche chómpē ekude mendíb míme mébídé á nkanj mí bwel é'bwām. ¹⁸ Ngáne édíi-'aá nê, nyéetāngeneé née nyédíi kúmbe se nyénōné échíní ngen éche bésélé, nkóḅté. Nzé nyédé kúmbe nyéēchatán nén bán saké nyé nyéchéngé nkanj boḅ nkanj móō níchéngé nyé. ¹⁹ Nyéhēle nyékume' ekáá á tāl bán béhúdé éché ngen ábel boḅ bébáde nyé áhed. ²⁰ Nê ádé mbále. Béhúdé bó áhed áyāle bénkēndúbéé, nyé-'e bétímté nyé áhed áyāle nyédúbpe. Boḅ

nyéebág kúmbe. Boŋ pɛn nyébê mbwóg. ²¹ Née Dyöb dɛnkɛmbánǵé bad bé Israel akógsɛn, bó ábe bédé nêŋgáne nɛn éche énsɛbē abé, nyêwɛmtan bán ábāŋ nyé akógsɛn-nɛ? ²² Nyényíne nén bán, pɛd póg Dyöb ábóó nlém, pɛd eníníí-’ɛ alélé áte. Alélé áte wée bad ábe bépáné nzii boŋ abðŋné nyé nlém nzé nyêdé nyêhíde’ eche nzii. Boŋ nzé nyéehídé chó, né áhūd nyémpɛ. ²³ Nzé bad bé Israel ámpɛ bétédte ábab e’wúu bé nló áte boŋ bétímné Dyöb, Dyöb détéd bó ámbíd ámpɛ. Awóó ngíne ábɛl nê. ²⁴ Nyé bad ábe béesǵ bad bé Israel, nyé ábe nyêdé nêŋgáne nɛn e bwɛl bé ahín-té, née Dyöb áhélé nyé ahúd á bwɛl bé ahín-té, abádé nyé á bwɛl ábe bɛwéné, nyêwɛmtan bán ééhɛlɛɛ-sɛ atéd bad bé Israel átímed bó ámbíd áhed ámpɛ-yɛ? Bad bé Israel bóó bédé nêŋgáne nɛn e bwɛl eché ensébé abé áyāl e ábê bwɛl.

Dyöb áwóge’ moosyáal ngál

²⁵ A-baányan, nhede mɛé nyésòŋtɛn dyam áde kááŋne bɔɔb modmod éesòŋtɛnɛɛ, ábɛl boŋ nyéewémtán bán nyétómténé debyéé awóŋ. Nhede mɛé nyésòŋtɛn bán e’lɛl bé nlém á abum ábe donǵe á bad bé Israel bɛbē kááŋ né bad ábe béesǵ bad bé Israel ábe bédúbɛ bésyáál, bédúbɛ. ²⁶ Nén débenléd ábɛl boŋ bad bé Israel bésyáál békud e’soosɔŋ. Eténlédé á kálag e Dyöb nén bán, “Nsoode ábíd a Zayɔn. Abðdéd abé dé mbéb áde mbyaa níme Jakɔbe níwóó.

²⁷ A pónde eché mébðdédte nímad mbéb dóó mépɛé á nchemtɛn ne bó.”

²⁸ Bad bé Israel bédé bad bé ekɔyí bé Dyöb bɔɔb áyále bédúbɛpɛé nkalan ní bwám, nén ábenlédé

âbel bon nyé bad ábe nyéēsě bad bé Israel nyékud e'soóson. Kénéε édíí nê Dyöb ápwédé bad bé Israel, adíí adáá-'ε bó áyāle melě níme ámmwēε ne ábāb betaa. ²⁹ Nén adé áyāle nzé Dyöb apwédé mod bon anāmté mó, né apwédé, anāmté-'ε mó. ³⁰ Bóód, nyéε nyênwúén Dyöb nló áte, bon bōob awúen áde bad bé Israel béwúéné Dyöb nló áte, ábélé Dyöb áwógé nyé ngal, awóηgén-ne nyé áwógen mó. ³¹ Né-óó bōob, bad bé Israel híin béwúéné Dyöb nló áte. Dyöb déwōg bó ngal, awóηgén-ne bó áwógen mómpē. Abel nê âbel bon áwōg bómpē ngal melemlem ngáne ánwōgkē nyé bad ábe béesě bad bé Israel. ³² Dyöb ábélé e'wúu bé nló áte e' bad e'dé néε é'hédé bó á mbwōg âbel bon áwōg bó baásyāīl ngal.

Bad béε Dyöb mekenag

³³ Nyénōne' ngáne Dyöb ápédé nhon abé! Nyénōne' ngáne abíí mam mésyāīl, awóη-'ε debyéé áde áchábé ámīn. Modmod éēhēlēε-se asóηtén ngáne Dyöb ábeléé mam. Modmod éēhēlēε-se asóηtén-ne nyaa eche Dyöb ábeléé mam. ³⁴ Eténlédé á kálag e Dyöb nén bán

“Nzé-módé ahele se abíí mewēmtēn mé Dyöb.

Nzé-módé ahele aléb Dyöb.

³⁵ Nzé-módé akébě Dyöb chōm

âbel bon Dyöb ásábe mó ámbíd.”

³⁶ Dyöb dōó áhágé bwēm ésyāīl. Mó akáá bon ábē bwēm é'syāīl é'bé. Mó-'aá awóó ábē bwēm é'syāīl. Ehúmé ébê ne Dyöb á ngíndé ne á ngíndé. Ebé nê.

12

Nyaa echě éhɛdnadté bán alongé á bad bé Krīsto ábê

¹ Né-ɔ́, a-baányan, ngáne Dyõb áwógé syánē ngal bwámbwam, ncháa' nyé mɛé nyébê née mende míme médé á alongé. Mmê mende mészân, mékobned-te ne Dyõb. Nén dɔ́ adé nyaa echě éhɛdnadté bán nyébage Dyõb edúbé. ² Nyéehídé' mbeltéd mí bad bé nkõjsé. Boŋ nyémwe Dyõb áhəŋlen nyé nlém á abum, ábel nén nyéwõŋ abé dékɔ́lê. Nê débɛl nyéɛsõŋtɛn nyéhídê-'ɛ mam ngáne Dyõb áhɛdɛé. Nyéɛbíi mboŋ, nyébíi mam míme méwógte Dyõb menyinŋe, nyébíi-'ɛ mam míme métəŋgéné.

³ Ne nsimé míme Dyõb ábágé mɛ, nləŋge nyé nén mɛé, nyé modmod eenyíné yəl aá mótõmtɛnē abé tómaa ngáne módíi. Boŋ mod-té ányín yəl ngáne ákóó abé. Mod-té ányín yəl nchoo ne ndɛ echě Dyõb ábágé mó née mod awé adúbpé. ⁴ Yəl e moonyon edíi póg, ewóó pág ne pág, pág tɛé-'ɛ ewóó míme nsón. ⁵ Melemlem nê dɔ́ edíi ne syáá bad bé Krīsto. Debuú áte boŋ dedíi yəl póg ne Krīstə, syáá modmod eésáá ne mó mwɛn. ⁶ Dyõb ábénlé mímē nsimé ábe syánē mod té echě ndɛ, ékábné-'ɛ áte. Nzé Dyõb ábágé mod ndɛ áhób mekan á dín á Dyõb, ane mod áhõbɛ' mímē mekan nchoo ne adúbe áde áwóó. ⁷ Nzé mod awóó ndɛ ábele bad, ábenle bó. Mod awe mɔ́-'ɛ awóó ndɛ áyáged, áyágte bad. ⁸ Mod awé awóó ndɛ áwéd bad nlém á abum, áwéde bó nlém á abum. Mod awé awóó ndɛ ábided chõm á ekáá áwõŋgen bad, áwõŋgan bad, eénõnē ámbíd. Awé awóó ndɛ ályáged bad, ályágte bad nyaa echě etəŋgéné. Mod

awě mós-ε awóó ndε âwóg bad ngəl, áwóge bad ngəl ne menyinje.

⁹ Mod téé ákoη bad adəη. Mod téé ákoo ebébtéd. Mod téé ásum mekuu âbel dyam á bwâm. ¹⁰ Mod téé ádəη mwănyan ne nlém řisyāāl. Mod téé ábage waáb edúbé tómaa ngáne ábageé eche yăl. ¹¹ Mod eéchēdē yăl âbel nsón. Mod téé áwêd mekáá áte, ábenle-ε Săngwéé ne nlém řisyāāl. ¹² E'lyóg bé nlém ábe mod téé awóó ábéen bó menyinje. Mod téé áched yăl á metake-tê. Mod téé áwεsen-ne á mekáne-tê. ¹³ Atíntê e nyé bad bé Krísto, nzé nyé mod nhóg atógé chóm, waáb awě awóó chó awónjén mós. Kénzée awě apedé áwēn, nyékōb mós nken bwâm.

¹⁴ Nyékānne nén bán Dyōb ánamed bad ábe béhéde nyé á meséb. Nyéekānné nén bán békud ebómán, nyékānne dásō bán Dyōb ánamed bó. ¹⁵ Nyéwōg menyinje ne bad ábe béwógé menyinje, nyéleb-pε ne bad ábe bélebe'. ¹⁶ Nyébê nsəl nhóg ne nhóg ne aníní. Nyéenyēnē dúu ámín. Nyébê echoη ne bad ábe béesě dyamdyam. Mod eewémtán aá mótōmtēnē debyée awóη.

¹⁷ Nzé mod abelé wε mbéb weétimtán mós mbéb. Boη pen etánjéné éwémtán âbel mboη á'sō é' bad bésyāāl. ¹⁸ Mod téé áhed nzii ábé nsəη ne moosyāāl. ¹⁹ A-baányan, nzé mod abelé nyé dyam dé mbéb, nyé bēn nyéētimtán mós. Nyétéde Dyōb děn ákōgsen mós. Nhóbe nén áyāle, éténlédé á kálag e Dyōb nén bán, Dyōb áhābē aá, “Me-εé ntímtan mbéb ké říhéé mímé mod ábélé. Me Săngwéé me-εé nhóbe'.” ²⁰ Eténlédé á kálag e Dyōb hóm démpēe pen bán, “Nzé nzaa ewag ábōη bad bé ekoyí, ehé bó ndyééd, nzé píd ekóbe bó, ébe bó chóm éche

bémwákē. Nzé ebélé nê, ekwágte bós, béhédé-'e nzii eche béhəŋlanné." ²¹ Mod eémwāg-se mbéb ríkamlán mó. Boŋ nímēn mboŋ rítóm mbéb áte.

13

Nyébage benkamlene edúbé

¹ Mod téé áwógne benkamlene ábe békamlan mó. Ayāle nkamlen ké nhóg méesaá míme Dyöb déetiideé. Dyöb dós-'aá ábánné benkamlene bésyāā́l á atii. ² Né-óó, kénzée awě eewógné' mod awě akamlan mó, né eewógnée ntii ní Dyöb. Bad ábe bébele nê, béhédte yāl nkógsen. ³ Bad ábe bébele bwām, béewōgēē benkamlene mbwóg. Boŋ bad ábe bébele ebébtéd bós bėwóge benkamlene mbwóg. Nzé weéhēdē wéé móbāŋ nkamlene, ebélé mekan mé bwām. Nzé ebélé nê, né ákēmtē wē. ⁴ Nkamlene adii mbəlede a Dyöb awě Dyöb ábánné áwōŋgen wē. Boŋ nzé ebele mekan mé mbéb étəŋgéné mó abāŋ, áyāle ngíne echě áwóó ákógsen bad eesaá ngēn. Adii mbəlede a Dyöb awě Dyöb ábánné ákógsen bad ábe bébele mekan mé mbéb. ⁵ Né-óó, mod atəŋgéné benkamlene awógen, saké áyāle ábáa'ē nkógsen dēmpen, boŋ káəŋne áyāle ábíí nēn aá míme nlém rílāŋgé mó aá mótəŋgēnē abel nê.

⁶ Né-'aá, nyétəŋgéné tááse ámpē asaa, áyāle Dyöb dós bad ábe bésəŋte tááse bėbenlēé. ⁷ Nyésáppe mod téé chōm éche nyétəŋgéné mó asábe. Ken tááse-yē, ké'ē mōné ké ríhée míme bėlāŋgé nyé bán nyésábe áyāle bwēm ábe nyéwóó. Nyébáa bad ábe nyétəŋgéné abāŋ, nyébage-'e bad edúbé ábe nyétəŋgéné edúbé abe.

Nyédəŋ nhóg ne aníní

⁸ Mod eewánlé modmod alúm. Alúm áde nyé mod téé átəŋgéné awále ádíi ádəŋ nhóg ne aníní. Kénzée awě adəə waáb, né alónté mbéndé esyā́l.

⁹ Mbéndé édé nén bán, “Mod eekábé asón á ndáb e e’wóngé. Mod eewúé mod, mod eechíbé. Mod eesíídé chǝm é mod.” Echén mbéndé ne échíní esyā́l chǝw éládné boŋ ébé mbéndé póg. Ene mbéndé edíi nén bán, “Dəŋ mwǎnyoŋ ngáne édáá echoŋ yǎ́l.” ¹⁰ Nzé mod adəə mwǎnyoŋ eébéłēē mó mbéb. Né-ǝǝ, edəŋge élónte mbéndé esyā́l.

¹¹ Ngáne nyébíí-’ε nén bán pónđé emaá apε echě nyétəŋgéné akábned, nyétəŋgéné akábned, áyā́le pónđé e e’soósoŋ eche syánē edé benben tómaa ngáne énsēbēē abé áde dedúbpé Krístəə dúbpén. ¹² Ehíntén éməá apε, bǝn é’kwógé asáa. Né-ǝǝ, déteđe mbeltéd mé mbéb míme débélé’áá. Déwáa bwēm é’ nzum áwan nzum e e’nyínen bé ekíde. ¹³ Déwále abé á bwām née bad ábe bédé á e’nyínen bé ekíde. Nyéékāg á ngande éche bad bémwākē mǝm boŋ mékōbē bó, nyéekábé mesón. Nyéébēłē-’ε e’tongé é’mekan. Nyéēsɛnlé’, nyéebāg-ke kónjí. ¹⁴ Boŋ nyéwōŋ abé áde Səŋgú Yesu Krístəə. Nyéébāgē mekan mé esíí mé ekob é yǎ́l etál, nyéébēłē ngáne échēn ekob é yǎ́l éche ébelte nyé mbéb éhedeé aá nyébel.

14

Mod eekáadté waáb

¹ Nyékobe bad ábe adab adúbe déewúú’é áte. Nyéépəntān-ne təŋgene mam míme bəwəmténé nén bán bétəŋgéné abel, ké’ε bəetəŋgené abel.

² Adúbe áde doŋge á bad ábágé bó etál ádyé kéchéé

bon bad ábe adúbe déewúu'ε áte, béedyākē donje á bwēm. ³ Bad ábe bedyág kéchéé béenyīnē bad ábe béedyāg donje á bwēm nkóntéd. Bad ábe bó'ε béedyāg donje á bwēm béekāadtē bad ábe bedyág kéchéé áyāle bó moosyāál békóbnédé ne Dyōb. ⁴ Nzé-módé édíí ákáad mbaledε a mod ampée? Eche Sánj chēn chōō étāngéné ahób aá dyam áde ábélé áde bwām ké'ε déesaá bwām. Bon Sánjgwéé eche ngīne ēwōngēn ane mbaledε ábel dyam á bwām. ⁵ Bad behóg bétédé donje dé e'pun bán áde etógnén tómaa ábíníí e'pun. Bad behóg-ke bétédé nēn bán e'pun é'syāāl é'díi nyaa póg. Mod-té átēd nēn aá kéchéé éche mówémténé, étāngéné ne mó. ⁶ Bad ábe bétédé bán epun ehóg édé etógnén tómaa ábíníí e'pun, bébele nê áβε Sánjgwéé edúbé. Bad ábe bó'ε ámpē bedyág kéchéé, bómpē bébele nê áβε Sánjgwéé edúbé áyāle béságnan Dyōb áyāl e ene ndyééd. Bad ábe bó'ε béedyāg donje á bwēm, bómpē bébele nê áβε Sánjgwéé edúbé, béságnan-ne Dyōb. ⁷ Syánē modmod eesaá á alongé ne mó mwēn, modmod eewág-kaá ne mó mwēn. ⁸ Nzé dedé á alongé, né dedé á alongé ábel ngáne Sánjgwéé áhedeé. Nzé dewédé-ε né dewédé áwóged Sánjgwéé menyīnge. Né-ōó, ken dedé á alongé, ké'ε dewédé, á mekáá míme Sánjgwéé dōó dedíí. ⁹ Nzom echē ekáá bon Krístā awé, ápūū'ε, abé á alongé, edíí ábel bon ábē Sánjgwéé awē bad ábe bewardé ne ábe bédé á alongé. ¹⁰ Cheé-ō ékáá bon ékáadtē mwānyon? Ké'ε, cheé ékáá bon ényīnē' mwānyon nkóntéd? Ebíi nēn wεé syánē moosyāál deétyēēm á nkáásé á'sō é' Dyōb. ¹¹ Eténlédé á kálag e Dyōb bán,

“Dyōb áhóbé aá, ngáne ndíí á alongé,

moosyáál atə̀ngéné me mebóbóŋ abwóge,
moosyáál ákənē-’ε me aá me-εé ndé Dyöb.”

¹² Né-ɔ́, syánē mod téé deétyēem á’sō é’ Dyöb, álaa mó chõm té eche débélé.

Mod eébelté mwǎnyon mbéb

¹³ Né-ɔ́, syánē modmod eekáádté waáb, bon pen mod téé ámad áwē nlém-tē aá móɔ́tə̀ngeneé dyam abel mbéd áde débél bon mwǎnyon ákōd ekuu káa ahún á mbéb-te. ¹⁴ Abé áde rídí mod nhóg ne Sǎngú Yesue, ábélé nkoó abii nén meé ndyééd ké póg eesaa echě eesaa á’sō é’ Dyöb. Bon nzé mod adúbpé aá ndyééd edé echě eesaa á’sō é’ Dyöb, eedyág chó. ¹⁵ Nzé edyág chõm ké éhéé bon nē ábele’ mwǎnyon aníní ebébtéd, né weewánlenéé mwǎnyon edə̀nge. Weémwāg-se chõm éche édyāgkē ebébéed alongé áde mod awē Krístə̀ áwédé áwě nló. ¹⁶ Weémwāg-se kunze eche éwóó néé mod awe adúbe áwúú áte, ébél mod ábel mbéb, ábel bon bad béhōbē’ we mekan mé mbéb áyāl. ¹⁷ Saké adyé á ndyééd ne amwé á mím dɔ́o áde etógnén á nkamlen ní Dyöb. Mekan míme médé etógnén médíi áwón abé áde átə̀ngéné á’sō é’ Dyöb, ábé nsan ne ábé menyinge míme ríhúú ne Edə̀də̀n éche Esáá. ¹⁸ Kénzée awé abenle Krístə̀ nē, akobnad á’sō é’ Dyöb, bad ámpē bébéle béhób bán abele dyam á bwām.

¹⁹ Né-ɔ́ syánē déwéd yǎl áte débēle mekan míme mépene nsan, ne míme méwōngan syánē áwéd nhóg ne aníní áte. ²⁰ Ehób é ndyééd eébéle-se nyébébéed nsón míme Dyöb ábélé. Ndyééd ésyā́l ésáá á’sō é’ Dyöb. Bon édé awusé ádyé kéchéé eche ébél bon mod ampée ákwε. ²¹ Ebóó mod eébéle’

chõm éche éhale-se ébēl bonj mwānyan akōd ekuu. Ken ádyé nyam-ε, ké'ε ámwé mīm, ké'ε ádyé kéchéé émpēe. ²² Kéchéé éche édúbpé t̃ñgene nímén mekan, édii átinté e nyé Dyõb. Nnam ne mod awé abíí aá m̃ó̃beleé dyam áde ádé mbéb t̃ñgene dyam áde ámáá alúmed aá ábóó. ²³ Bonj kénzée awé nlém nk̃ogladté á abum nén aá m̃ó̃t̃ñgeneé nyaa e ndyééd p̃óg adyé bonj átim chó adyé, né Dyõb déh̃ab aá abelé mbéb áyāle eébeñledé áde adúbe ábel chõm éche át̃ñgené abel. Nzé mod abelé dyam áde nlém nk̃ogladté mó á abum aá át̃ñgené káa déet̃ñgeneé, né abelé mbéb.

15

Awoged bad menyinge, saké échedyāl

¹ Syánē awe adúbe áwúú áte, det̃ñgené née déw̃ñgené bad ábe adúbe déewúú'é áte. Deébēl mekan dásō nyaa echē ebõñnéde syánē bñ. ² Syánē mod téé at̃ñgené née ábeleé mam nyaa echē ewógte mwānyan menyinge, áwéd mó adúbe áte. ³ Ké Kr̃ist̃æ mwñ eébele'aá mam dásō nyaa echē ewógte' mwñ menyinge. Bonj abelé'áá ngáne étéñléde á kálag e Dyõb nén bán "Nzyāñ ésyāñl éche bad bésyā'áá wε, étímnéde mε." ⁴ Mam mésyāñl míme bñtenlé á kálag e Dyõb se' b̃ó̃d, bñtel mó áyáged syánē. Nê démbē ábel déw̃ñ e'lyág bé nlém ábe é'húú ne eyale é Dyõb éche ébele bonj déwesán, éwēde-ε syánē nlém á abum. ⁵ Nk̃anne nén m̃εé Dyõb áde ábele bonj déwesán, áde áwēde-ε syánē nlém á abum, ábel nyébê á nchemten ne nhóg ne aníní ngáne nyéhídeé Yesu Kr̃ist̃æ, ⁶ ábel bonj nlatén míme nyédíí mbel nyébê

nsəl nhóg âken Dyöb, Sáá awě awəd Sánjú Yesu Krístæ.

Nyékob nhóg ne aníní

⁷ Né-óó nyékob nhóg ne aníní melemlem ngáne Krístæ ákóbé nyé âbel boŋ bad békene Dyöb.

⁸ Nlânge nyé nén meé Krístæ atimé mbæde a bad bé Israel, âbel boŋ álóned akag áde Dyöb dëmbéé betaa. Nê dénlüméd-te nén bán Dyöb ákale mbále.

⁹ Ampě-’ε âbel boŋ bad ábe béesě bad bé Israel, bébe Dyöb mekenag áyāle ngəl eche awógé bó. Né-’aá éténlédé á kálag e Dyöb nén bán,

“Né-óó měkěŋ we átínté e bad ábe béesě bad bé Israel,

měkōn-ne nkóŋgé âken ádon dín.”

¹⁰ Eténlédé ámpē nén bán,

“Nyé bad ábe nyéēsě bad bé Israel, nyéwógen bad bé Dyöb menyinje.”

¹¹ Eténlédé-’ε ámpē bán,

“Nyé bad ábe nyéēsě bad bé Israel, nyékene’ Dyöb, bad bé nkōŋsé bésyāāl-le békene mó.”

¹² Nkal é’dáádəŋ Yesayaa mómpē ahóbé ngáne éténlédé bán,

“Mod äbid á nchyaátén míme Jesε

awě äpě âkamlən bad ábe béesě bad bé Israel.

Awē-’aá bad ábe béesě bad bé Israel bésummé nlém.”

¹³ Nkánne nén meé, Dyöb áde ábage’ e’lyóg bé nlém âbel nyélôn ne menyinje mésyāāl nyébé-’ε nsəŋ áyāle adúbe áde nyédúbpé. Nê déběl ngíne e Edáádəŋ éche Esáá éběl áden adúbe dékwogé’ akwog ne akwog.

Nzəm echě ekáə boŋ Paale átelé’ enén kálag

14 A-baányan, mmën mbíí bwâm nén meé nyé bën nyêwóó nlém ní bwâm ábel mam míme Dyöb áhedéé aá nyébel, nyêsónténé-'ε mam bwâm, nyékwognéd-te áyáged nhóg ne aníníí. 15 Bon kénê, donge á mekan ádé áde ríténlé nyé á kálag-tê wén. Ntelé mó, ákamten nyé mímén mekan mésyāal ésebán mbáá' dyamdyam. Nsimé míme Dyöb ábágé με mósó mbélelé bon rítelé mímén mekan. 16 Dyöb ábágé με mímé nsimé ábé mbølede awe Yesu Krístæ, ákale bad ábe béesě bad bé Israel nkalanj ní bwâm. Mbele mímén nsón née prise ákal nkalanj ní bwâm míme ríhúú ne Dyöb, ábel nén bad ábe béesě bad bé Israel bébê mendε míme mbágé bon mékobnéd á'sō é' Dyöb. Dyöb dékob bó áyāle Edæádəŋ éche Esáá ébélelé básáá á'sō é' Dyöb. 17 Né-óó, ngáne rídíí ne Yesu Krístæ, nwóó nzom ákum ekáá á tál áyāle nsón míme mbenléé Dyöb. 18 Méēhēlēē-se nhób dyamdyam démpēe éetóméé áhób tŋgene nsón míme Krístæ ábélelé bon ríhēl abel, ábel bad ábe béesě bad bé Israel bébele ngáne Dyöb áhedéé aá bébel. Mekan míme ríhóbé ne míme mbélelé mósó médé mekan míme bétŋgéné ahób míme bétŋgéné-'ε abel. 19 Membēl mímé mam á ngíne e e'chemléd ne menyáké, ne á ngíne e Edæádəŋ é Dyöb. Nén dēmbēl menkāl Nkalanj ní Bwâm míme Krístæ bwâm ngáne ríkágé'áá bootya á Jerusalem ápe á mbwóg e Ilirikum. 20 Nkénwōŋ nlém ákal Nkalanj ní Bwâm mebwóg míme mod-mod éēpēdēē mbéd átúb đīn áde Krístæ. Membēl nē ábel bon meékāg wēε mod ampée ámaa nsón abooted. 21 Nén áde ngáne éténlédé á kálag e Dyöb nén bán,

“Bad ábe béewógé née béhóbé áyāl echê, bényīn,

ábe bó-'ε βέεwōgē áyāl echê mbêd, bésōηtēn.”

Paale abelé ntii áke á dyad á Roma

²² Mmén meke míme nkágé'áá mósó mékáo bon meéhēlē ape áwēn. ²³ Bon bōob, ngáne mímadé nsón échén ped é mbwóg, nwóó nlém áte bwâmbwam ápe áwēn, ngáne nkénwōηgē mwě ne mwě. ²⁴ Měbwě áwēn nzé nkag á alon á Spen. Nwóó mewēmtēn meé mēnyīn nyé nzé nkag, meé nyéēwōηgēn-ne me áke áwed. Bon pen, mēdyéé ne nyé mwāmpīn, dehódéd nhóg ne aníníí nlém, bon nkag. ²⁵ Bon bōob, ndé á nzii áke á Jerusalem áke déwōηgen bad bé Dyōb ábe bédé áwed. ²⁶ Bad bé Krīsto ábe bédé á mbwóg e Masēdonia ne á mbwóg e Akaya bényíné nén bán ébōη bán bēlad mōné bēlóme betóótōkē bé bad ábe bédé átintē e bad bé Dyōb ábe bédé á Jerusalem. ²⁷ Bényíné nén bán ébóó bēbel nē, bán bētāηgéné bó áwōηgen. Ngáne édíí bán nnam míme Dyōb ábágé bad bé Israel, bēbenlad mó ne bad ábe béesě bad bé Israel, ébóó bán bad ábe béesě bad bé Israel bómpē bēwōηgen bad bé Israel bwēm nēηgáne medyé, mōné ne mbóté. ²⁸ Nzé mímadé mímén nsón á Jerusalem, áde mímáá bó mōné abe míme bēládte bó, mēhidé áke á alon á Spen. Ene pōndé dós-'áá métyēēmmē ányīn nyé. ²⁹ Mbíí-'ε meé nzé mpedé, échēm epe ébēl nyéēkūd nnam míme Krīstā míme nílóné mbon.

³⁰ A-bānned, á dīn áde Sāηgú Yesu Krīstā, ne áyāle edāηge éche éhúú ne échē Edāádāη, ncháa nyé nén meé syánē délad mekáá déwēd me akānned nén bán Dyōb áwōηgen me. ³¹ Nyékānne nén bán Dyōb ánōn me ábel nén bad ábe bēédúbpe Krīstā bēebelé me dyam dé mbéb ké ahóg nzé

ndé á Judeya. Nyékânne-'ε nén bán mənέ míme mékiinédte betóótókē bé bad átínté e bad bé Dyōb á Jerusalem, békob mó. ³² Ambīd enē dōó mépéé áwēn ne menyinge, nzé Dyōb áhede aá ébê áned, ábel boη ríkóme áte nzé ndé ne nyé. ³³ Dyōb dé nsan̄ ábê ne nyé moosyáál. Ebê nê.

16

Paale alómmé baáb melentēn

¹ Ndə́ə méé nyé́bii bán awe syánē mwānyan̄ a mmwaád Fibii, awě awōngan̄ ábel nsón á mwembé míme ndé á dyad á Senkria, abele nsón mí bwām.

² Nzé apedé áwēn nyékob mó nken á dīn á Sāngú ngáne bad bé Dyōb bétāngéné abel. Nyébe-'ε mó nwōngēn ké ríhée míme áhédné nyé. Nyé́bii bán mómpē akéwōngēn ekud é bad, awōngēn-ne me ámpē.

³ Nyé́lented me Priskaa bó nchóm Akwilaa ábe syáábōó sébelé' nsón míme Yesu Krístəə.

⁴ Bēnkwentén awé á nló mímēm. Nságnan bó. Saá-kaá mwēmpēn nságnan bó, boη káəngne mwembé mímé bad ábe béesě bad bé Israel rísyāál, bómpē béságnan bó. ⁵ Nyé́lented me káəngne bad bé mwembé míme ríbome' áwab ndáb.

Nyé́lented me awem nsón-a-nlém, Epanetuse, adii mod awě abedé mod a'só ádube Krístəə á mbwóg e Asia. ⁶ Nyé́lented me Maria, akébel nsón bwāmbwam átínté echēn. ⁷ Nyé́lented me káəngne Andronikuse bó Junia, ábe syáábōó sēdé bad bé Israel, bémbē-'ε á mbwóg ne me. Bébyééné bwām átínté e bembapεε bé nlómag, béndūbē-'ε Krístəə boη médūbē.

⁸ Nyélénted με Amplatusε, adii mod awě adé awem nsón-a-nlém awě ndáá á dñn á Sǎngú.
⁹ Nyélénted με káǎhne Ubanuse awě syáábōō sébenle' Krǐstǎ nsón. Nyélénted με káǎhne Stakisε, awem nsón-a-nlém. ¹⁰ Nyélénted με Apelεε, awě rímē mbeltéd ní bwâm rínyinnédé nén bán ríkóbnédé ne Krǐstǎ. Nyélénted με káǎhne bad bé abum á ndáb áde Aristobuluse. ¹¹ Nyélénted με Herodyōne, awě adé awem mwǎnyan a Israel. Bad ábe bédé abum á ndáb áde Nasisuse ábe bédúbpé Krǐstǎ, nyélénted με bó á dñn á Sǎngú.
¹² Nyélénted με Trifanε bó Trifosa, bebaád ábe bébenle' Sǎngwéé nsón. Nyélénted με Pesisε awem nsón-a-nlém, awě akébel nsón bwâmbwam á dñn áde Sǎngwéé. ¹³ Nyélénted με Rufuse, awě Sǎngwéé ápwédé ábele mó. Nyélénted με káǎhne nyaá, atédé με née awe mwǎn. ¹⁴ Nyélénted με Asinkrituse, Flεgōne, Hemεε, Patrobase, Hemase, bǎnned bé Krǐsto ábe bóōbōō bébome'. ¹⁵ Nyélénted με Filologuse bó Julia. Nyélénted-τε με bǎnned bé Krǐsto bé baachóm, Olimpase bó Neriuse ne mwǎnyan a mmwaád ne bad bé Dyōb bésyāāl ábe bédé ne bó.

¹⁶ Nyéhê nhóg ne aníní tâl ne edǎnge é Krǐstǎ. Mwembé rísyāāl rílómmé nyé melentεn.

Nlyǎgtén mé asóg

¹⁷ A-baányan, ncháa nyé με-εé nyétéd pón dé ne bad ábe béπεεne' nkabén áfinté echên, ábe bépante bad nzii. Býǎgte nyé ayáge áde ápentan ayáge áde nyénsēbēē ayáge. Nyéehídé ábē bad.
¹⁸ Nyéehídé bó áyāle saké awεd Sǎngú Krǐstǎ bébenléé boη pen mam ríme mébóhnedé bèn móó

bébelee. Bényinte' nsal áte, béhóbé-'ε mekan átéd bad ábe béesōntān bwām nlém á abum. ¹⁹ Bad bésyāal béwógé nyaa eche nyésúmé mekuu áhíd nkalaŋ ní bwām. Né-ǎó, mbééné nyé menyinje. Boŋ nhede nén mée nyébíi ábel mekan mé bwām, nhédé-'ε nén mée nyéebíē' dyamdyam tâŋgene Abel dé mbéb. ²⁰ Dyöb dé nsan ákwógé Satanē ahinten áwēn ekuu-sé. Nsimé míme awed Sāngwée, Yesu Krístā mbê ne nyé.

²¹ Timotie awé súmō sébele nsón, alómmé nyé melenten. Lusiose, Jasene, ne Sosipataa, bānned bé Israel bómpē bélómmé nyé melenten. ²² Me, Tetiuse awē ntenle' Paale enén kálag, mémpē nlómme' nyé melenten née awen mwānyan a Krísto. ²³ Gayose alómmé nyé melenten. Awe ndáb dǎó sédíí, áhed-taá mwembé mbomée. Erastuse, nkoó-mǎné a dyad, ne Kwatuse, awed mwānyan bómpē bélénté nyé. *

Mekane mé asóg

²⁵ Syánē débē Dyöb ehúmé áyāle nén áwóó ngíne áwéd nyé adúbe áte. Nê dǎ-'aá ménlāā'é nyé áde níkanlé nyé Nkalaŋ ní Bwām tâŋgene Yesu Krístā. Mmê nkalaŋ nídíi mbále echē Dyöb dēnkoó'é se etūn, ekēnlúmédte bad. ²⁶ Boŋ bǎǎb alúmté syánē. Abídté mǎ áwed bǎǎb ne mekan míme bekal bé'dǎédāŋ bēntenlé á kálag e Dyöb. Abelé nê ábel boŋ bad bé meloŋ mésyāal béwógne mǎ. Nén ábénlédé ngáne Dyöb dénhǎbpē aá ébenléd. Mǎ adé á ngíndé ne á ngíndé. ²⁷ Dyöb dēmpen dǎó

* **16:23** Donje á kálag dé'só ábádé nchoo 24: Nê, nsimé míme awed Sāngú Yesu Krístā mbê ne nyé baásyāal. Ebê nê. Kálag émpēé ébádé mímén nchoo ámbíd e nchoo 27.

áwóó debyéé ásyāāl. Débε mó mekenag áyāle chōm
éche Yesu Krīstæā ábélé, á ngíndé ne á ngíndé. Ebê
nê.†

---

† **16:27** Donje á kálag áwóó nchoo 25-27 hén ne ámbíd e nchoo 14.23; émpēé éwóó mó ámbíd e nímén nchoo mwěmpen 14.23; donje áwóó mó ámbíd e nchoo 15.33.

Mel̃ Mékōōlē
New Testament in Akoose (CM:bss:Akoose)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Akoose

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Akoose

bss

Cameroon

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Akoose

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

0143729f-907e-5098-b6ce-63b1629b8e48